Юнацький Хрин

С.К.О.Б. В.К.

ТАБОР УКРАЇНСЬКИХ ПОЛОЕНИХ
Газетка юнацтва.
Рік II. Ріміні - Італія, травень-червень, ч.7-8./13-14/

Б. Лисянський

ПАМ'ЯТІ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА

На тихім цвинтарі в далекій чужині
Спокійно спиш Ти по житті бурхливім,
І мариш у довічнім сні
Народ свій змучений побачити щасливим.

Щоб він, звільнившись навіки від кайдан,
Попростував вперед шляхами слави
Й, замість раба, господар став і пан
Своєї власної потужної держави.

Великая, священная мета
Нам дасть запал, творчу силу, дасть духа,
Прийдуть дні радости, і золота воля
Осяє, Батьку наш, Твою святу могилу!

І, досягнувши долі височин,
Відроджена, щаслива Україна
Вшанує гідно героїчний чин
Свого улюбленого Героя-Сина.

== == ==

ТРИ ІМЕНА

Історія наших визвольних змагань та продовження боротьби після трагічного закінчення цих змагань 1917-1921 років тісно в'яжеться з трьома іменами: Микола Міхновський, Симон Петлюра, Евген Коновалець. Це ті три Великі Постаті нашого недавного минулого, що ввели український нарід на рейки нової боротьби за самодержавність. Вони з'явилися саме в той час, коли під ударами наїзників стугоніла земля, у крові й залізі купалася квітуча країна, спливаючи кров'ю своїх синів, що жертвували себе рідному краєві, коли на Україні господарив хто і як тільки хотів.

Вони - сірі, нікому майже незнані постаті поставили собі за завдання, за священну ціль, довершити того, чого не вдалося осягнути предкам. Всі свої зусилля вложили Вони в боротьбу за волю, зложивши у тій завзятій борні і своє буйне, багате в труди й небезпеки, життя на вівтарі Батьківщини. Вели боротьбу навіть тоді, коли вже

багато інших зневірилось, коли вже іншим оракувало охоти до дальшого змагу. То ж киньмо коротко поглядом у минуле; пізнаймо в головних зарисах їхні життєписи, а тоді без зайвих слів зрозуміємо їхнє значення для українського народу.

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ.

Його вважає цілий нарід, як ідеолога українського національного руху та організатора визвольних змагань за самостійність. Біографічні відомості про нього дуже скупі. Народився у козацькій родині на Полтавщині. Здобув вищу освіту й став правником. Скоро стає відомим українському суспільству, як громадянин та щирий патріот. Понад усе любив він свою Україну. Ціле своє життя він вірний ідеї: „Україна понад усе", свій труд і зусилля вкладає в освідомлення широких мас українського народу. Він видвигає на той час прямо нечувану думку: „Україна для українців". Він каже, що: „Ми повинні осягнути нашу ціль - Самостійну Державу навіть тоді, коли прийдеться знищити російську імперію, коли воля коштуватиме нарід великі людські жертви".

Міхновський засновує т.зв. „Братство Тарасівців", в якому організує молодь і яке стає на деякий час революційним осередком української національної молоді. Велику увагу звертає Міхновський на створення українських збройних сил, виступаючи з цим у Центральній Раді. Хоча тоді його думка не знайшла більшого попертя та зрозуміння у багатьох тодішніх діячів, то вона осталася актуальною пізніше й триває по сьогоднішній день. У своєму заповіті закликає боротися за нарід і Україну. Його творчість опрацьована Донцовим, являється вказівкою для теперішніх і майбутніх поколінь, що виконають його завіщання. Міхновський остане для нас прикладною людиною, що вперто прямувала до визначеної мети, що дала основи українському національному рухові.

Полк. ЕВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ.

Коновалець народився у селі Зашкові, львівського повіту 14-го червня 1891 р. Діточі літа провів у рідному селі, де й покінчив народню школу. До гімназії учащав у Львові. 1909 р. здав матуру та вписався на правничий відділ львівського університету.

Вже в гімназійних часах Евген живо цікавився тодішнім українським громадянським життям. Він став членом тайної учнівської організації, де старші студенти підготовляли молодших до культ.-освітньої та політичної роботи серед українського громадянства. Свій хист народнього працівника проявив він уже в ранній молодості у своєму ж таки селі, де він проводив свої ферії. В 1912 р. виділ „Просвіти" іменує його головним секретарем львівської філії „Просвіти", та політичним організатором у повіті. Живу участь брав Евген і в Українському Студентському Союзі, в секції, що репрезентувала нац.-дем. партію, а згодом став і її головою. Вкоротці /1913 р./ увійшов він до т.зв. тіснішого Народнього Комітету, що кермував українською національною політикою в б. Австрії. Тут запізнається він з визначними нашими політичними діячами, як: Олесницьким, К. Левицьким, Л. Цегельським, В. Панейком і ін.

З вибухом війни приділено його, як однорічника до 19-го п.п., хоч він старався дістатись до УСС-ів. Після кількамісячного вишколу опинився Коновалець на фронті в Карпатах. У травні 1915 р. після славного бою УСС на Маківці, як хорунжий попадає у рос. полон. Півтора року перебував у таборі полонених у Чорному Ярі, біля Астрахані, опісля перенесено його до Царицина, де й захопила його російська революція. В Царицині організує т.зв. Українську Царицинську Раду, що ввійшла в контакт з недалеким табором УСС-ів і поставила собі за завдання творити з українських полонених військові частини. У травні 1917 р. вдається йому втекти з Царицина до Києва. Тут зголосився у т.зв. Галицько-Буковинськім Комітеті, що його створено з метою нести допомогу жертвам війни. Коновалець бачив, що молода держава потребувала надійної армії і що в її творенні треба було більше полягати на свідомих галицьких вояків, що перебували по таборах

полонених. Тому по різних труднощах, вдається йому дістати дозвіл на отягання галичан-полонених і створення з них військової частини. Справа організування галицько-наддніпрянських частин ішла дуже цажко, однак при допомозі старшин Ф. Черника, Р. Сушка, Р. Дашкевича вдалося таки створити в листопаді того ж року 1-ий Курінь Січових Стрільців. Команду обняв полк. Евген Коновалець. Курінь зріс вкоротці в полк, опісля в корпус. Коновалець лишається до кінця командантом Січових Стрільців, що в даному часі були єдиною надійною військовою формацією української держави. Кривавий та геройський шлях СС, а зокрема військова й політична діяльність полк. Коновальця з'ясовані дуже ясно в українській літературі. Січові Стрільці й полк. Коновалець - це синоніми. В часі збройної боротьби України за волю й державу полк. Коновалець відіграв одну з найважніших і найславніших ролль.

Програна збройної боротьби й упадок української держави не зломили й не знечинили невтомного борця. Серед загального великого пригноблення цілої Нації залунав голос: „Ми не переможені! Війна не скінчена! Ми, УВО, продовжуємо її. Програна в Києві й Львові - це не кінець, - це епізод, - це одна з невдач на шляху української національної революції! Перемога перед нами!" Цей голос ішов з українського підпілля, що його творцем і керівником був полк. Коновалець. УВО перетворилась в Рух Українських Націоналістів, що його й дальше очолював полк. Коновалець до свого трагічного кінця. Він став Вождем Воюючої України й гідно та незламно вистояв на своїй стійці до кінця. Переслідуваний ворогами переходив Вождь з країни в країну. Кілька разів викрито плянований на нього замах червоних агентів. Вкінці бандитська рука таки досягнула Його. 23-го травня 1938 р. розриває його пекельна бомба на вулицях Роттердаму. Впав неустрашимий, невгнутий борець! Але оставив свої думки, що пірвали за собою цілий нарід до боротьби за волю. Його Безсмертний Дух витає тепер у кожному щирому українському серці.

Гол. от. СИМОН ПЕТЛЮРА.

Народився 10.5.1879 р. на Полтавщині. Закінчивши початкову школу й духовну семінарію, записався на університет. Звідси однак проганяють його за його політичну діяльність. Ще в семінарії належить до тайного гуртка „Тарасівців". Носиться цілий час з думкою самостійно закінчити студії та не покидає своєї громадянської праці. На початку 20-го ст. - він один з основоположників Революційної Української Партії, що перейменувалась пізніше на Українську Соціял-Демократичну Партію. За вперту працю на громадянсько-політичному полі його арештують і засилають. З галицькими тодішніми діячами був він у постійному зв'язку, до й сам перебував деякий час у Галичині. В рр. 1906-1907 редагує у Києві часопис „Слово". Коли ж опісля царський режім повів сильне переслідуцання українського нац. руху, він утікає до Москви, де й гуртує довкруги себе визначних людей, діячів і працівників пера та видає журнал у рос. мові „Украінская Жизнь".

Вперше прокинулась в нього думка створити окремі українські частини в рос. армії, коли підчас війни, працюючи у „Союзі земств і міст", наткнувся у прифронтовій полосі на військові частини, зложені з українців. В 1917 р. свою ідею починає здійснювати. Він організує Всеукраїнський Військовий З'їзд, що створює Генеральний Військовий Комітет. Головою його стає Петлюра. Як отаман козацького коша бере участь й боях з бандами Муравйова. Після берестейського миру Петлюра на чолі Гайдамаків входить у Київ. За гетьманату усувається від військових справ і стає вибраний головою Київського Губерніяльного Земства. Здобуває собі широку популярність серед народу завдяки своїй діяльності й виступам проти німецьких окупантів. За ці виступи його ув'язнено і щойно по кількох місяцях випущено з тюрми. Його вибирають одним з 5 членів Директорії, як Головного Отамана. Він і їде до Білої Церкви, щоб зорганізувати повстання. На чолі армії входить він до Києва в грудні 1918 р. Скоро вибивається між членами Директорії своєю невсипущою працею та стає на чолі Директорії.

Події приходять одні за другими, затяжна боротьба з большевиками та Денікіном, брак так сподіваної допомоги від Антанти, зводять у нівець усі пляни Головного Отамана. Він кидається на всі боки, шукаючи якнайкращого виходу. Вкінці змушений заключити союз з Польщею, але мрії його й тепер не здійснюються. Польща заключила в Ризі з большевиками перемиря. Отаман бачить, що збройну, отверту боротьбу треба наразі закинути, щоб її продовжувати на еміграції. З Варшави виїжджає до Парижа. Тут не перстає працювати й стає небезпечним і невигідним для ворогів. 25.5.1926 паде на вулицях Парижа від револьверових стрілів. Забив його жид Шльома Шварцбарт з наказу Москви.

- - - - - - - - - - - - -

Ці три Імена, хоч не живі сьогодні, але вони ще більше стали грізними для ворогів. Бо виховали вони в своїм дусі тисячі борців, що йдуть їхніми слідами, щоб довершити те, за що всі три зложили своє життя. У хвилинах найгірших злиднів і в моменти найбільшого щастя український нарід завсіди пам'ятатиме про своїх Великих Синів - Героїв.

=== ===
=== ===

О. Грицай

ПАМ'ЯТІЙ Е. КОНОВАЛЬЦЯ

Сам Вожд, керманич це,
Обновець України,
Невінчаний владар
Української землі.

Вожд українських сил!
Незломний щит завзяття,
Меч помсти народу,
Живий Тризуб краю.

Він знав один лиш клич,
Одне: „Боротись буду!" -
Твердий завзяттям сил,
Як Богом кута сталь.

О, славний був той час,
Коли то наказ Вожда
Творив ряди борців
У глибах підземелля.

Родилась із Ним
І двигалась з руїн
Соборна й вольна ввік
Вкраїнська держава.

І поки ми її
Не здвигнемо всеціло
Імперією сил
Від Сяну по Кавказ,

Нас не манитиме
Ніяке інше діло;
Ми наступатимем
На ворогів раз-враз.

І з духом Вождя ми
Знов двигнемось до Дону,
Золотоверхохо
Добудемо вершин

Й під гомін і грання
Святих Софійських дзвонів -
Ми славитимем Його
Державнотворчий чин!

++ ++

І. Франко

„... Немає друга понад мудрість,
Ні ворога над глупоту -
Так, як нема любови в світі
Над матірню любов святу.

Не ділиш мудрости з братами,
Її злодії не вкрадуть;
Її не згубиш подорозі;
Вона - вільною серед пут."

Др. Атанас Фітоль

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ

І. Загальні проблеми.

На перший погляд дуже суха й теоретична тема. Оба поняття „організація" і „праця" - хоч стрічаєте їх дуже часто, не даються так легко очеркнути. Подавати дефініції тих обох абстрактних понять незвичайно тяжко, а й користи з того не було б багато. А втім, коли говоримо про організацію праці, то заторкуємо одне з дуже важливих життєвих питань кожної людини, а то й кожної спільноти. Бо ж очевидно проблема організації праці криє в собі ще щось, що в тих двох словах недомовлене, щось, чого ми догадуємося. Говорячи про організацію праці, ми думаємо про якнайкращу організацію праці, таку, щоб давала успіх, щоб скоро давала якнайкращі висліди. Це ми маємо на тямці, коли говоримо про організацію праці.

І немає, мабуть, ні одної живої людини, котра б не хотіла мати успіху і то великого успіху в своїх намаганнях, у свому житті; що не хотіла б мати скорих і гарних вислідів своєї праці. Хіба тільки ненормальні люди - якісь десперати - були б не зацікавлені таким ставленням справи. А що праця - це зміст і нерв життя /„праця єдина" - Грінченка/, а успіх - це бажання, - це фантом, за яким женеться кожна людина, то ж така суха й теоретична, на перший погляд, тема повинна стати найбільш цікавою з усіх, які ви дотепер чули.

Погляньмо на життя: ви учень, або студент - ви хочете мати успіх при іспитах, бажаєте з гарним вислідом покінчити свої студії. Ви - уже дорослий мужчина, працюєте в своїому фаху, як інженер, чи лікар, ви бажаєте теж мати успіх не тільки матеріяльний, але теж моральний:, ви бажаєте бути славним інженером, великим лікарем... Але не тільки одиниця бажає мати позитивні висліди своєї праці. Кожна спільнота має до розв'язання цілий ряд завдань, іноді таких завдань, що від їх розв'язки залежить бути, або не бути тієї спільноти і всі ті завдання сповнити можна знова ж тільки через працю - збірну працю; і в тієї збірноти теж є і мусить бути непереможне бажання успіху.

Чи ж ми, як пластова організація, не хотіли б об'єднати всю українську молодь, виховати її й дати Україні взори найкращих громадян? Чи ж ми, як українці, не хотіли б, і не тільки не хотіли б, але чи ж не працюємо для збудування власної держави? Чи не говоримо, що боремося за нашу державність? То ж скрізь у житті, де б ви не повернули оком, побачите працю. Може зі здивуванням запримітите, що працює не тільки людина, але й машина, звірина; ми говоримо теж про працю сил природи, про наслідки, що їх приносить праця, часу - зруб часу і т.п. Одначе нас зараз цікавить праця людини. Праця, яка дає людині можливість заспокоїти її особисті, чи то збірні матеріяльні й духові життєві потреби. Заспокоєння тих потреб, хоч як вони різнородні, можливе тільки через працю, - точніше кажучи, через планову, організовану працю.

І життєві потреби /як відомо найнажливіші: їжа, одіж, хата/ і потрібна для їх заспокоєння праця супровожають не тільки людину, як одиницю, від її уродження до гробової дошки, але й ціле людство від зарання його існування. Не можемо спинятися тут над тим, як ці потреби заспокоювала, тобто, як працювала, колись первісна людина, а як ці ж потреби заспокоює сьогодні культурна людина 20-го століття. Одне, що хочемо зараз підкреслити, - що важливе для наших дальших міркувань - це те, що первісна людина робить усе с а м а - сама одна, тільки для себе і своїх найближчих, своєї сім'ї; в сьогоднішнім заспокоєнні потреб ви бачите незвичайно далеко переведений розподіл праці. Одні роблять те, другі інше. Незвичайно далеко посуна диференціяція звань. Про цей п о д і л праці ми будемо далі ще обширно говорити.

Так, отже, наше перше ствердження, це те, що ми скрізь у нашому житті і довкруги нас бачимо працю. Яку б ви установу, підприємство, б'юро,, уряд, чи товариство не взяли, всюди там виконують якусь працю.

Насувається дуже просте питання: як виконують ту працю? Або, як ми звикли питати: як там зорганізована праця? І так, як скрізь у житті і скрізь у світі стрічаємо це явище, яке назвали ми праця, так теж і друге слово, що стоїть сьогодні в наголовку наших розважань, а саме слово організація, теж попадається нам на кожному кроці.

/Д.б./

Команда СУПЕ, Інструкція ч. 3/45.

В И М О Г А П Е Р Ш О Ї П Л А С Т О В О Ї П Р О Б И .

/Докінчення/

б/ Плекання здоров'я.

1. Перед зложенням проби піддатися лікарським обслідуванням і предложити свідоцтво обслідування,
2. Виказатися знанням наступних відомостей з гігієни та санітарної служби, і стосувати їх практично:
   а/ загальні відомості про будову людського тіла,
   б/ загальні відомості з гігієни тіла, одягу й житла,
   в/ перша допомога в легких пошкодженнях тіла,
3. Вміти перевести 10 основних руханкових вправ і переводити їх самому щоденно /проух/,
4. Виказатися наступними осягами:

	хлопці:	дівчата:
біг 60 м	11 сек.	12 сек.
скок у довжінь	2,75 м	2,50 м
скок через рів	2 м	1,75 м
скок у височінь понад лату	1 м	0,80 м
Скок у височінь понад перегор.	0,75 м	0,65 м
мет м'ячем, або каменем 200 гр	35 м	25 м

   Якщо вік кандидата /-ки/ різко відбігає від 13-ти літ, тоді слід добути відзнаку фізичної справности приписану вікові кандидата /-ки/,
5. Вміти плавати,
6. Знати правила гри відбиванки та поправно її грати,
7. Брати участь у змаганнях гри відбиванки.

в/ Підготова до потреб практичного життя.

1. Вишкіл бистроти й інших познак потрібних у практичному житті:
   а/ пластові гри, - успішність у п'ятьох пластових грах: зору, слуху, запаху, дотику й смаку;
   б/ поземелєзнавство, - загальні відомості про різьбу й природне покриття поземелля /почва, нерівності, води, ліси, поля/; вміти обчисляти віддалі на око; орієнтація в поземеллі за сонцем, мохом і годинником;
   в/ картографія, - загальні відомості про мірило: поменшення й побільшення; знаки нерівностей висоти /коти/ і верстівки; топографічні знаки: води, ліси, поля, шляхи, оселі; орієнтування карти;
   г/ мандрівництво, - основи слідження та знаки індіян; гігієна мандрівки; загально про виряд мандрівника; спакуватии поправно наплечник; основи пінірки; розпалити ватру, збудувати шатро; знати в'язати і вміти примінити 12 основних пластових вузлів; основи куховарства; зварити чай на вільному вогні; основи сигналізації; порозумітися з другим на віддаль 500 м знаками Морзе'а; перейти рівномірно без годинника приблизно 4,5 км, 6 км, 7 км на годину /для дівчат 4 км, 5 км/.

д/ краєзнавство, - добре фрієнтуватися на терені замешкання у промірі 5 км,
е/ природознавство, - знати 10 дерев і стільки звірів питомих українським землям,
є/ теренові гри, - успішність у трьох теренових грах, що узгляднюють: поправне визначення умовними знаками шляху довжини 1 км; іти за поправно визначеними умовними знаками зі скорістю 4 км/год; марш за картою 4 км/год; замаскувати себе у трудному поземеллю; правильно повзти, або підкрадатися, обсервувати противника, добувати хоругвку;
ж/ таборництво, - участь у виховному таборі в характері учасника.

2. Відбути 5 довших мандрівок, можливо одноденних;
3. Пластовий заробіток на цілі гуртка.
4. Пластова ощадність.

г/ Наука праці та її приміненння у житті.

1. Знати пластові діловодства в гуртку,
2. Вести поправно діловодство в гуртку принайменше 1 місяць,
3. Виказатися задовільними осягами в шкільній науці; поглибити знання одної чужої мови, що є обов'язковим предметом у школі,
4. Виконати один предмет щоденного вжитку,
5. Виказатися допоміжною працею для дому; знати вишивати і виконати одну вишивку /тільки для дівчат/,
6. Викаватися корисною працею для школи, Пласту, або української позашкільної установи,
7. Пластове добре діло.

+++ -- +++

О. Безіменний

Спіть, хлопці, спіть...

Як йшли ви в бій, над вами вітер віяв,
В лице всміхались вам щасливі дні,
І кожний з вас плекав думки, і мріяв,
В боях здобути Волю Вітчині.

Ви йшли..., ви йшли, немов сповиті чаром,
В крові і ранах, ген, туди... на схід,
Де рідний край горів в огнях пожарищ,
Де кров лилась за волю у борні.

Ви йшли! Ви йшли, а вам юнацькі лиця,
Крилатий вітер пестив ніжно так,
До ніг стелились вам лани пшениці,
Як вас вітали в золотих степах.

До вас всміхався Київ Златоглавий,
Славута сивий слав до вас привіт,
А ви ішли, хоч рідшали все лави,
Аж поки всі не полягли в борні.

Спіть, хлопці, спіть! Ви вже усе віддали,
Життя і кров у ті бурхливі дні,
Спіть! Тихо спіть... І вірте, час настане;
З могил воскресне Воля Вітчині!

=== ===
===

Май. Сакович Андрій

ЮНАЦЬКА ШКОЛА

/Спогади про Спільну Старшинську Школу в таборі інтернованих Ланцут - Вадовиці - Каліш в роках 1920-1922/

Приглядаючись деяким додатнім проявам нашого таборового життя, мимоволі вертаємся думками до минувшини. Загально беручи, є велика аналогія між сучасним і минувшим, але є одна, для мене цілком незрозуміла, різниця, а саме: не відомо чому сучасні таборовики зараз же по прибутті до табору негайно перестали себе почувати військовими й почали „цілою парою переключатися на цивіля".

Цілком відмінне наставлення було в таких самих нещасливців в рр. 1920-1922. Про „цивіля" ніхто навіть і не думав, навпаки - з завзяттям продовжувалася всякими способами праця над дальшим вишколом, якраз військовим. Для ілюстрації пригадаю коротко про Спідьну Юнацьку Школу. Щоб уникнути непорозумінь, мушу вияснити, що слово юнак підчас перших визвольних змагань значило німецьке „юнкер", або польське „подхоронжи", то значить, слухач старшинської школи. Тим самим Спільна Юнацька Школа була старшинською школою. На теперішнє поняття юнак існувало в нас назва „пацан" та існували в таборах курені „пацанів" /малолітніх/.

По завзятій і кривавій боротьбі проти большевиків армія УНР перейшла 21.11.1920 р. польський кордон, і зложивши зброю, була інтернована. В складі цієї армії знайшлася і Спільна Юнацька Школа в окладі: піший курінь, кінний дивізіон з батерією артилерії, отже три відділи: піший, кінний і артилерійський. Тяжкі обставини інтернування у Ланцуті, а саме жахливий стан взуття /майже 50% босих/, знищене до останніх границь умундурування, абсолютно невідповідне приміщення, непридатне до замешкання в зимі, цілковитий брак опалу, нужденні харчі, кальорійна вартість яких, в порівнянні з сьогоднішніми, рівнялася більш-менш половині, - не припинили науки в школі, лише спричинили коротку перерву. Вже від половини січня 1921 р. почалися теоретичні навчання та полеві й муштрові вправи /на дві зміни: в черевиках назовні, без черевиків у приміщенні, при чім черевики мусілося позичати один одному/.

В перших початках весни відвідав школу Головний Отаман Симон Петлюра, переконався про жахливий стан, пообіцяв поліпшення нашої долі і сказав нам, що всіх нас обов'язково хоче бачити повновартісними старшинами. Юнаки прирекли, що бажання Головного Отамана буде для них наказом і помимо трудних обставин доведуть науку до кінця. В перших днях травня школа переїжджає до табору в Вадовицях. Черевиків не додали й я сам переїжджав з босими ногами. Приміщення у Вадовицях /старі дерев'яні бараки/ було вигідніше, більше було місця для вправ так у самому таборі, як і коло табору. Докучали лише мільйони блощиць та велика кількість щурів, які дуже часто прямо на очах крали нам марненькі порції хліба, а ночами бігали густо - - часто по головах сплячих юнаків. Школу трохи умундурували, бракуюче взуття було поповнене, харчі також трохи покращали. Наука й вправи проводилися дуже інтензивно та регулярно, як у нормальних обставинах. На липень був заповіджений випуск юнаків старшого курсу. Відділи кінний і піший складалися з двох курсів - старшого й молодшого, артилерія мала один курс. Юнаки були молодими ідейними хлопцями, що перейшли вже військову - фронтову службу в рядах нашої армії /1917-1920/ та переважно осягнули підстаршинські степені. Були й такі, що прослухали вже один, або й два курси в попередніх школах, але воєнні обставини, а передусім велика територіяльна змінливість не дозволяли довести попередніх шкіл до кінця. Треба було юнаків тієї, чи нішої юнацької школи кидати на фронт в критичних хвилинах /напр. Крути/. Про стале місце осідку для школи не мог-

ло бути й мови. Попросту по виконанні боєвих завдань школа відходила до резерви Дієвої Армії й там в міру можливости провадила дальшу науку й вишкіл.

Отже, як було заповіджено, в липні 1921 р. в присутності Головного Отамана відбувся випуск юнаків старшого курсу. Молодим хорунжим надано старшинство з 1.1.1920 р. з огляду на те, що вони мали бути іменовані власне 1.1.1920, ще в попередній Спільній Військовій Школі, але на перешкоді станули події в кінці листопада й на початку грудня 1919 р., коли то школа була вжита на фронті, а з хвилиною переходу частини армії у запілля ворога /Зимовий Похід/ юнаки пішли, як юнацький полк.

Випуск юнаків артилерійського відділу та наступного річника кінноти й піхоти передбачався навесні 1922 р. Новоіменовані старшини виїхали до своїх полків, згідно з призначенням. Наука в школі продовжувалася дальше. У жовтні 1921 р. школа переїхала до табору в Каліші. Зимовий період 1921-22 був дуже тяжкий для школи. Зле приміщення, знову недостаточне відживлювання і брак мундурів в заміну за знищені, а головно докучливий брак білизни. Автор цих спогадів сам перебув цю зиму, маючи лише одну сорочку і то в такому стані: ковнір, рукави й перед, плечі були незакриті, бо тієї частини сорочка не мала. Не зважаючи на такі обставини наука не припинилася й навесні 1922 р. наступив другий випуск на всіх трьох відділах. У міжчасі до школи вступили нові кандидати з-поміж інтелігентніших підстаршин, що вспіли поповнити свою освіту в таборовій гімназії. Коли відбувся шостий випуск, не пригадую собі, бо в тому часі я вже був з табору звільнений. Рівночасно в калішському таборі існувала ще одна старшинська школа, т.зв. Юнацька Школа 3-ої Залізної Дивізії, що також випустила один раз /восені 1921 р./ молодих старшин трьох родів зброї: піхоти, кінноти й артилерії. Крім згаданих юнацьких шкіл існував кількамісячний курс для старшин, що мав завдання запізнати їх з працею штабів, а також при кожній дивізії існували підстаршинські школи.

Ці короткі спогади хай послужать нашій таборовій молоді, як приклад, що навіть у найбільше несприятливих обставинах можна не перестати бути вояками, будучи свідомими, що наше завдання ще не скінчилося.

о-о-о-о

ІЗ НАПОВІДІ

Сера Байден-Павля

/основоположника Пласту/

„... Я вірю, що Бог посилає нас на цей радісний світ, щоб ми були щасливими і тішилися життям. Але щастя не приходить із багатством, із добрим становищем, не полягає у самодадоволенні. Одним із засобів до щастя є здоров'я і фізична міць, що роблять вас - - юнаків карними, а коли змужніємо, набудемо спромогу повністю користуватися життям.

Досліди над природою покажуть вам, які чудові й прекрасні речі створив Господь, щоб зробити для нас світ радісним. Вдоволяйтесь тим, що робите, а робіть все, що найліпше. Зосереджуйте увагу на ідейність, а не на користь. Правдивий шлях до щастя лежить у вмінні давати щастя другим. Старайтеся лишити цей світ ліпшим, ніж ви на нього прийшли.

Якщо смерть стане перед вами, вмирайте спокійно. Робіть так, щоб вмираючи, мали почуття, що ви не промарнували свого віку, а зробили все, що могли й мусіли.

Готуйтеся у цей шлях так, щоб згідно з вашими пластовими за-

конами, жити щасливо й вмерти щасливо.

Хай вас у житті не стрінуть перешкоди. Будьте добрими юнаками! Нехай вам у цьому Бог допомагає!

Ваш приятель Байден-Повль."

.. .. ..

О. Бабій

Заслонили світ до сонця
Темних смутків волоконця
Павутиння.
На полях хрести з берези,
У сиріт на віях сльози;
Полк чужий на роздорожжі,
В грудь олова тверді, ворожі,
Мов каміння.

- - -

Як вогні горять вечірні,
Чути пісні непокірні:
„Гей, у лузі..."
Брат снує казки криваві,
Як ішли ми в гордій лаві,
У побідному поході...
Там... На Заході... На Сході...
Та як у полон манджали
Ми у тузі...

Тільки часом, мов лелека,
Вістка лине ген здалека,
Лугом бродить.
І на рідних стріхах, в полі
Заговорить щось про волю,
Та й відходить.

І тоді старці мозольні
Йдуть на рідні скиби польні.
Брат до брата:
„Мой, не чуєш, що за лихо!
Щось там гримнуло десь тихо..."
- „Що? Я чую! Не дрібниця,
Десь гуде вже гаківниця,
Чи гармата..."

І сідають враз на межі,
Зір їх - лискавки пожежі.
Між собою:
- „Гей, не даром кажуть люди,
Що у нас ще зміна буде!"
- Чи з весною?

-- :: --

Міп.

МОДЕРНА ПЕРСІЯ-ІРАН

У далекій давнині Персія вела кілька разів війни з Грецією та Македонією /Маратон 480 пер. Хр., Салямінa - 480, Гранік - 334/. У ті часи Персія була могутньою державою, що відважилась посягати по грецьку імперію. Програні війни помітно вичерпали силу Персії й вона ніколи не могла повернути до свого панівного становища в передній Азії. А відтак хід історичних подій показує пересування свого осередка все дальше на захід, а Персія залишилася через довгі віки далеко в тіні.

Щойно у 18-му сторіччі почали на терені Персії перехрещуватися інтереси Росії й Англії. Росія Петра І почала експанзію у південному напрямі /Каспійське й Чорне моря/. У висліді тієї експанзії багато сусідуючих з Персією країн завоювала Росія, а Персія опинилася перед відкритою постійною загрозою втрати своєї держави. Пануюча перська династія Каджарів переговорювала раз з Англією, другий раз з Росією в часі тих російських завоювань, а при тому все більше й більше підпадала під їхні впливи. Коли ще зважити пануючий

тоді в Персії державний феодальний лад, виходить ясно, що вона не могла протиставитися цим впливам. При кінці 18-го ст. шах Нассур ед- дін відбув кілька подорожей по Европі і наслідком їх були початки розбудови залізничої й телеграфічної сіток, як теж проголошення релігійної толеранції. 1907 р. заключила Персія торговельні договори з Англією та Росією, а поруч того заключила Англія з Росією договір, силою якого поділено Персію на три смуги: північна - впливи Росії, південна - впливи Англії і середня - невтральна. Часи панувань двох чергових перських шахів - Могаммеда Алі /1907 - 1909/ і Ахмеда Шаха - /1909 - 1925/ позначилися внутрішніми колотнечами й замішаннями, що давали можливість раз Росії, другий раз Англії встрявати в державні перські справи. Через першу світову війну Персія була невтральною, а на ділі була точкою опертя для російських та англійських військ.

У 1925 р. володарем Персії став Реза Шах Пагляві. Він був офіцером марненької перської армії. В 1921 р. він підняв повстання і захопив столицю Тегеран. В 1923 р. Реза став премієр-міністром, а два роки пізніше проголошено його цісарем-шахом. Реза Шах перевів у Персії багато реформ. Доцьогочасна Персія мала вже деякі реформи на европейський зразок, але вони існували тільки на папері. Феодальний лад тримався дальше. Лад, що його запровадив Реза Шах, є ліберально-капіталістичний. Він не хоче „европеїзувати" своєї країни з огляду на ті небезпеки, що їх зі собою несе европеїзація - скрутні соціяльні питання.

Та одначе і цей лад не став тривким, догматичним для модерної Персії - Ірану. Іран є вдорозі до нового державного ладу і тепер ми є свідками, як за впливи в Ірані зводяться важкі дипломатичні бої між великодержавами.

++ == ++

І. Франко

„... Ори, ори й співай, ти велитню закутий
В недолі й тьми ярмо!
Пропаде пітьма й гнет, обпадуть з тебе пута,
І ярма всі ми порвемо.
Недаром ти в біді, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,
Недаром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вільний, власний лан
Ти знов оратимеш, властивець свого труду,
І в власнім краю сам свій пан".

/„Наймит"/

++ == ++

Проф. О. Монцібович

Нині уявлення про всесвіт

II.

Щоби можна було легше зрозуміти, як дійшла астрономія до своїх сьогоднішніх уявлень про всесвіт, треба знати передусім методи та способи, що ними вона користується. Вже в боротьбі, що її започаткував Галилей, за признання геліоцентричної системи будови всесвіту, зарисувалась виразна різниця між ним і т.зв. схоластиками. Ці остан-

ні вважали одиноко вірними та правдивими лиш розумування спекулятивного характеру. В основі спирались вони на логіці великого Аристотеля; але тому, що ця часто виявлялась невистачаючою та дуже утяжливою, вони вживали неясних понять, термінів, означень та доходили нераз до зовсім абсурдальних внесків. При тому свої твердження та висновки прикривали плащиком Аристотилевого авторитету, авторитету логіки та розсудку. Як приклад такого розумування подавав я на початку твердження, немов би „осередок землі був осередком всесвіту".

Галилей, Коперник, Тихо де Браге, Кеплер та інші висували, як децидуючий чинник, досвід, експеримент, спостереження, обсервацію, чи як хто хотів би це назвати. Свою славнозвісну книгу „De revolucionibus orbium celestium" започатковує Коперник розділом - Земля є кулею- . Він доказує це, наводячи знані факти: корабель, якого величина побільшується при зближуванні до нас, коловий вид горизонту, колова форма земської тіні на місяці /при затемненнях місяця/. Не брали зовсім під увагу доказів, що спирались на уривках та цитатах із св. Письма. Докази ці відігравали одначе величезну роль у ворожому таборі. Тому й не диво, що не доходило до порозуміння.

Започаткований раз емпіричний спосіб доведення, здобував собі щораз-то більше признання й сьогодні є вугольним каменем т.зв. „е м п і р и ч н и х н а у к ". Астрономія - одна із досвідних наук. Існує одначе велика різниця між нею та іншими емпіричними науками, різниця, що приспорює їй багато труднощів. Коли основою фізики, хемії, природи є експеримент-досвід, тоді основою астрономії є обсервація - спостереження. У чому ж різниця? Щоби дослідити взаємодію заліза та сульфатної кислоти, можемо виконувати наш експеримент, коли нам тільки вигідно, повторювати його стільки разів, скільки лиш захочемо. Можемо змінять та модифікувати зовнішні умовини досвіду так, щоби одержати відповідь на поставлене нами питання. Зовсім не так, коли хочемо нпр. описати явище затемнення Сонця. Тут ми вже сильно обмежені. Мусимо досліджувати його тільки тоді, коли воно дійсно заходить. Ми не всилі впливати на його перебіг, змінять так, чи інакше умовини, в яких воно відбувається. Час його тривання коротенький /не більше 8 мінут/. У тому часі мусить астроном заобсервувати все те, що йому пізніше при описі явища буде потрібне. До цього долучується факт, що всі наші відомості про всесвіт одержуємо через спостереження нашим оком. Людські змисли, а зокрема око, діють лише в малих границях. Людське око викриває, тобто бачить тільки такі промені, яких довжина хвилі лежить у границях від 4 - 8 тисяч е н г ш т р е м і в . Інші промені не діють на наше око; вони проходять мимо нього, якби їх зовсім не було.

Подібно, якщо ясність предмету маліє, тоді в певному моменті перестаємо бачити предмет; скількість світла, що доходить до ока, надто мала, щоби викликати подразнення очних нервів та дати враження світла. Не диво, отже, що приладом, який відіграв у розвою астрономії небуденну ролю та її ще досьогодні сповняє була т.зв. астрономічна люнета, або т е л е с к о п . Призначення її - це заобсервувати дуже далекі та позірно слабі предмети і звідтіля її назва: скопо = глядіти, телеос = далекий.

Про її повстання оповідається так: Сини фабриканта сочок та окулярів у місті Міддельбург у Голяндії, у своїх діточих іграх уставляли одну, або й більше сочок перед оком. Вони завважили скоро, що уставляючи на певній віддалі від ока дві сочки, предмети, що на них дивимось, видаються ближчими. Їхній батько, використовуючи ці завваження та свої власні досвіди, мав би бути першим винахідником люнети. Більш певною є вістка про бурмістра того ж самого міста, який запропонував голяндському губернаторові прилад, „що дає великі користі при веденні війн, даючи змогу спостерігати далекі предмети". Він жадав у заміну за виявлення таємниці грошевої винагороди, приобіцюючи, що задержить це в тайні для добра своєї батьківщини. Не дійшло одначе між ними до згоди, бо підчас договорів запропонувано губернаторові інший подібний прилад. Губернатор відмовився тоді купити винахід, а бурмістр Ліппершай ван Везель знайшов собі протектора в особі герцога князівства Нассав.

Вістка про новий прилад розійшлася скоро по цілому тодішньому культурному світі. Вона дійшла й до Галилея. Спираючись на цих неясних відомостях, Галилей своїм власним геніем доходить до відкриття люнети, що сьогодні має назву л ю н е т и Г а л и л е я. Складається вона із двох сочок: сочка, що уставлена ближче ока обсерватора, зветься о к у л я р о м, сочка дальша від ока, звернена до обсервованого предмету, зветься о б'є к т и в о м. Об'єктив витворює образ зірки, чи іншого небесного тіла, а окуляр цей образ побільшує. Люнета Галилея була побудована ось-так:

Об'єктив AB - це була двовипукла сочка, а окуляр CD - був двовгнутою сочкою /рис. 2/. Як відомо, кожна сочка має два вогнища: тобто точки, в яких збираються паралельні промені, що падуть з одного боку на сочку /рис. 1/.

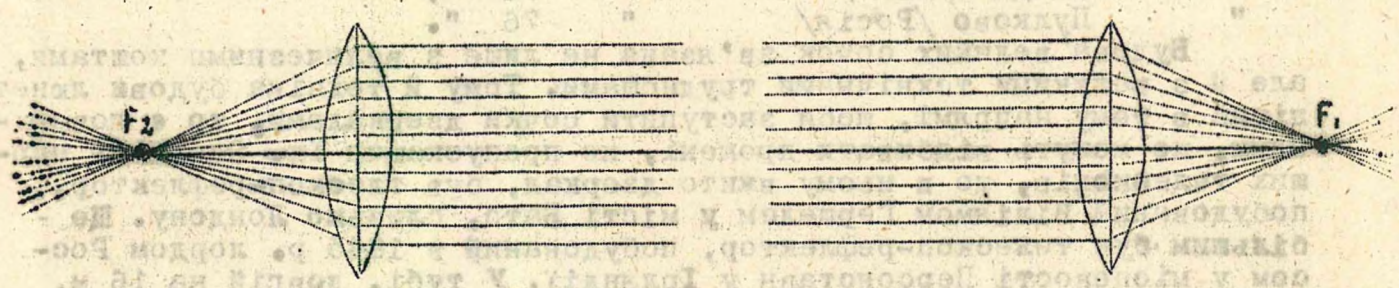

Рис. 1.

Сочки в люнеті Галилея уставлені так, що мають одне спільне вогнище, а саме: вогнище друге об'єктиву сходиться із вогнищем другим окуляру, як це показує рис. 2.

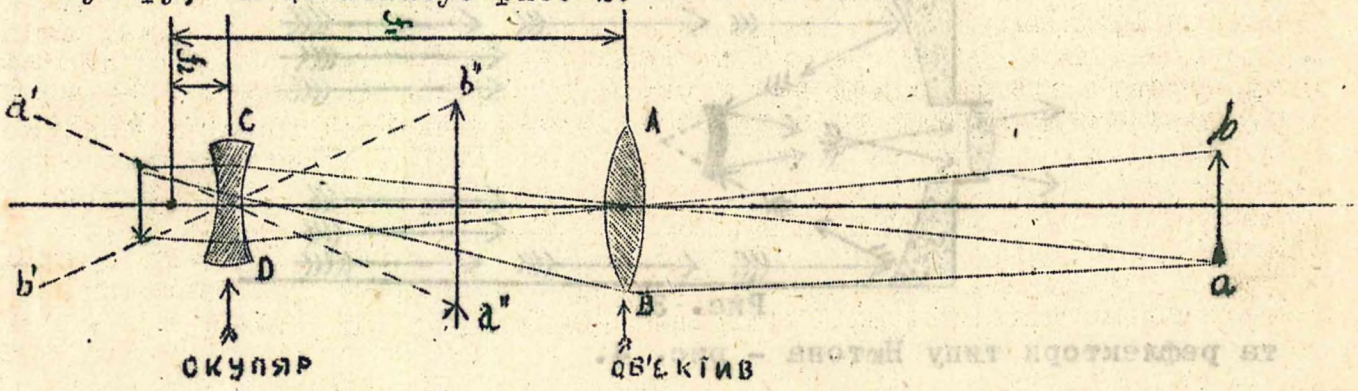

Довжина люнети виносить, як легко бачити з рисунку, $l = f_1 - f_2$
З цього ж рисунку пізнаємо також перебіг променів, що витворюють образ в люнеті. Образ предмету, витворений об'єктивом - це a'b'. Він розглядається ще раз, як предмет, сочкою окуляру. Вона витворює знову його образ a''b'', що є остаточним образом розгляданого предмету. Образ a''b'' є відносно предмету /ab/ образом збільшеним і простим.

З рис. 2, на основі простих геометричних розважань, можна б довести, окільки виносить збільшення люнети, то є, скільки разів образ предмету більший від позірної величини предмету. До цього вживається формули :

$$\text{збільшення} = \frac{f_1}{f_2}$$

Тобто, треба поділити віддаль вогнищеву (f_1) першої сочки на віддаль вогнищеву другої сочки (f_2). Щоби дістати можливо великі побільшення вживається в астрономії об'єктиву із великою вогнищевою віддалю, нпр: величини кільканадцяти метрів та окуляру з маленькою вогнищевою віддалю, величини кількох міліметрів. Якщо нпр. $f_1 = 7$ м, а $f_2 = 9$ мм, тоді люнета побільшуватиме близько 800 разів. Чим більшого одначе вживаємо збільшення, тим більше одержаний образ стає розмазаним та невиразним. При дуже великих побільшеннях поодинокі детайлі образу зливаються з собою так, що ми не маємо спроможности їх відрізнити. Краще отже вживати меншого побільшення із виразнішим образом, як великого збільшення з розмазаним образом.

Щоби зарадити цьому, є тільки одна можливість, а саме: збільшати діяметер і тим самим величину сочки об'єктива. Великий об'єктив багато більше ловить та пропускає світла, чим малий об'єктив. Об'єктив у люнеті сповняє дію т.зв. чоловічка в людському оці. Коли темнаво, чоловічок автоматично поширяється, ловить більше світла, даючи нам змогу бачити предмети. Коли ж ясно, він самочинно звужується /ще краще запримічуємо це у звірят породи котів/. Тому, чим більшого хочемо вживати збільшення, тим більшим мусить бути діяметер об'єктива. Сьогоднішні сочкові телескопи є дуже великих, а то й прямо гігантичних розмірів. Найбільшу сочку має т е л е с к о п - р е ф р а к т о р в обсерваторії Єркса з діяметром 102 цм та вогнищевою 19 м. Одні з більших телескопів-рефракторів це в обсерваторії Ліка в Каліфорнії, діяметер 91 цм,

" Потсдам /Нім./ " 80 ",

" Пулково /Росія/ " 76 ".

Будова великих сочок зв'язана не лише з величезними коштами, але й з великими технічними труднощами. Тому й техніка будови люнет пішла в тому напрямі, щоби заступити сочки дзеркалами, то є поверхнями, що можуть відбивати промені, не пропускаючи їх. Одним із перших телескопів, що в ньому вжито дзеркал, був тлескоп-рефлектор, побудований Віліямом Гершелем у місті Батс, близько Лондону. Ще більшим був телескоп-рефлектор, побудований в 1845 р. лордом Россом у місцевості Персонставн у Ірляндії. У тубі, довгій на 16 м, вміщалося дзеркало діяметром 1,83 м.

Телескопи-рефлектори, що їх вживають сьогодні, є звичайно двох типів: а/ рефлектори типу Кассегрейна, як вказує рис. 3

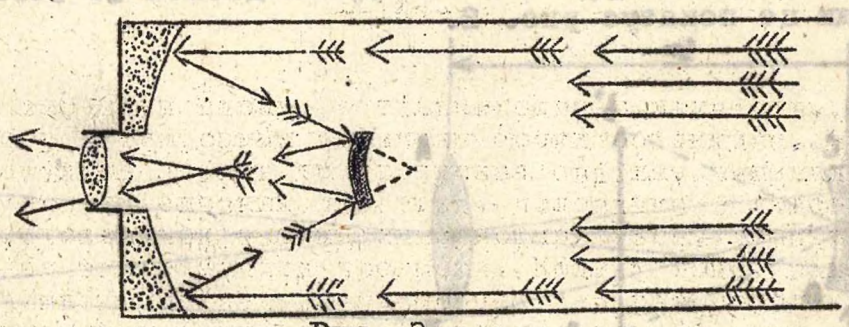

Рис. 3.

та рефлектори типу Ньютона - рис. 4.

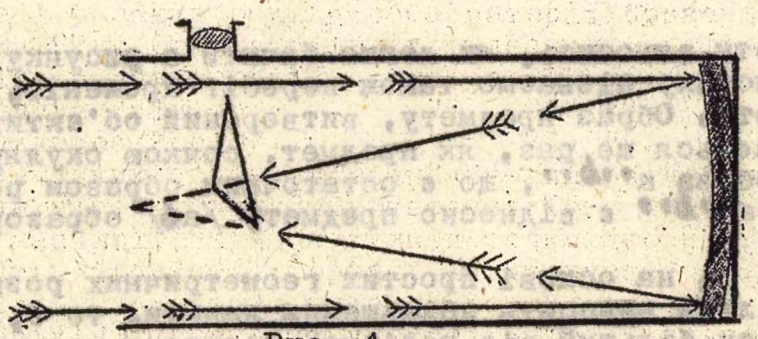

Рис. 4.

Гігантичний телескоп на горі Монт Вільзон /Каліфорнія/, побудований за вказівками американського астронома Галла, має дзеркало діяметром 2,58 м, а вогнищеву віддаль 40 м. В останніх роках викінчено найбільший сьогодні на світі телескоп-рефлектор на горі Монт Пальомар у Каліфорнії. Дзеркало його має діяметр 5 м. Кошти будови виносили близько 2 мільярди долярів. Найбільший телескоп у Канаді знаходиться в місті Вірджінія. Його діяметер 1,85 м. В Европі найбільшим телескопом був телескоп у Берліні /Берлін-Бабельсберґ/ з діяметром 1,25 м.

Вернімся одначе до часів Галилея. Сконструювавши люнету, використовує він її в цей час у своїх дослідах. Він звертає її в 1610 р. на планету Юпітер та відкриває зовсім неочікувану річ: Юпітер

має місяці подібно, як і Земля! Тільки місяців у нього аж 4! Це відкриття було моральним ударом для приклонників теорії Птолемея геоцентричної будови світу, бо виявляється, що Земля не займає у світі домінуючого становища. Не диво отже, що схоластики, яких Галилей закликав подивитись крізь люнету та своїми власними змислами підтвердити його досліди, відмовлялись від цього. Вони називали люнету винаходом діявола та руками й ногами відхрещувались від її уживання. Нічого не значили у них аргументи, які випливали з цього. Це одначе не знеохочувало Галилея. Він вів свої обсерваційї дальше. Ствердив, що наш Місяць, це тіло подібне до Землі. Розпізнає на ньому рельєфи його поверхні, гори /кратери/ та долини. Він перший відкриває на поверхні Сонця темні місця, або т.зв. сонячні плями.

Люнету Галилея удосконалив голяндський астроном Хрістіян Гейхенс. Він відкриває, що планета Сатурн окружена кількома перстенями, що вільно порушаються довкруги нього. Кассіні - професор астрономії у Парижі, завважує перший, що Юпітер обертається довкруги своєї осі. Астроном Олаф Ример із Копенгаги вимірює швидкість променів світла, використовуючи до того явище затемнювання Юпітром його місяців.

Досвідні та експериментальні знання накопичувалися з бігом часу щораз-то більше. Перевіряючи свої та інших астрономів обсерваційї, усталює Кеплер закони р у х у н е б е с н и х т і л . Фізик та теоретик Ньютон доходить на цій основі до виявлення рухів планет та небесних тіл, усталюючи загальні закони, що їм підпорядкована матерія, або т.зв. з а к о н и д и н а м і к и .

/Д.б./ .

І. Франко

ГОРДО СТІЙ І НЕ КОРИСЯ!

Мовиш: Де нам взять Богдана?
Тільки ти придатний будь
На овяте велике діло -
Загартуй думки і грудь!

До високого літання
Ненастанно пробуй крил,
А Богдан прийде, як сума
Ваших змагань, ваших сил.

До високого моменту
Будь готовий кожний з вас!
Кожний може стать Богданом,
Як настане слушний час!

Мовиш: Нині інші війни...
Ну, то іншу зброю куй!
Ум остри, насталюй волю -
Лиш воюй, а не сумуй!

Лиш борися - не мирися!
Радше впадь, а сил не трать;
Гордо стій і не кориося,
Хоч пропадь, але не зрадь!

Кожний думай, що на тобі
Мілiонів стан стоїть,
Що за долю мілiонів
Дати мусиш ти одвіт.

Кожний думай: Тут, в тім місці,
Де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.

Як подамся, не достою,
Захитаюся, мов тінь -
Пропаде велика праця
Многих - многих поколінь!

++ ++ ++

О м о

Іван Франко.

Народився Франко 15.8.1856 р. в Нагуєвичах, дрогобицького повіту. До початкової школи ходив у сусідній Ясениці Сільній, дальшу науку побирав у нормальній школі оо. Василіян у Дрогобичі. Вже тоді доля не щадила його. Вмирає батько, а нелюдяна поведінка деяких учителів зі селянськими дітьми зродила в серці малого хлопчини перші прояви бунту проти несправедливости й насильства.

Завдяки свому вітчимові Франко кінчить з відзначенням спершу нормальну, а в 1875 р. гімназію в Дрогобичі. В гімназії обзнайомлюється він з різними українськими та світовими письменниками й поетами, особливо захоплюється „Кобзарем", оповіданнями Вовчка, повістями Мирного і ін. На гімназійні часи припадає і початок його творчости. На вакаціях пропадав малий Франко по селах, записуючи народні пісні, оповідання і перекази. Під їхнім впливом написав він кілька поезій, а дві з них були видруковані в студентському журналі „Друг" у Львові.

Ширше поле для наукових дослідів і літературної роботи відкрилося перед Франком у Львові, де він вписався на філософічний виділ університету. Тут вступає він до студентського товариства „Академіческій Кружок", в якім ішла завзята боротьба за мову та інші справи. Рішучий перелом у поетичних і національних поглядах членів цього товариства викликали листи Драгоманова. „Друг" почав писати народною мовою, літературне життя значно оживилося. Вплив Драгоманова досягнув і Франка, що й зазначився в його повісті „Петрії і Добощуки", а ще більше замітний він у поемі „Наймит". Під цю пору появляються також перші дрібні оповідання Франка - картини з життя простолюддя. Студіюючи, бере Франко дуже живу участь в громадянській праці, працює у з'єднаних студентських гуртках „Академіческій Кружок" і „Дружній Лихвар".

В липні 1877 р. ув'язнено цілу редакцію „Друга". Франка вмішали в соціялістичний процес і засудили. Його ім'я враз з іменем М. Павлика було пострахом для тодішньої старшої інтелігенції, виразом перевороту та революції. Вийшовши з тюрми, разом з Павликом основує часопис „Громадська Думка", що його раз-у-раз конфіскує цензура за ширення соціялізму, внаслідок чого часопис змінює назву на „Дзвін", опісля на „Молот". В цей час написав Франко повість „Боа констриктор" і „Каменярі". Після упадку „Громадської Думки" Франко видає „Дрібну бібліотеку". Під цю пору працює він у „Правді", різних польських часописах та віденським „Слав'янським Альманаху".

1880 р. ув'язнено його вдруге і продержано в тюрмі три місяці. Це найприкріші хвилини в житті поета, що їх він яскраво змальовує у новелі „На дні" та „Вічному революціонері". По виході з тюрми основує Франко з І. Белеєм місячник „Світ", де поміщує початок повісти „Борислав сміється", що її після смерти поета докінчив його син Петро. За повість „Захар Беркут" дістає нагороду львівської „Зорі". В рр. 1885 - 1886 двома наворотами побував поет у Києві, де оженився з Ольгою Хорунжинською, та поробив зв'язки з тамошніми українцями. Це стало приводом третього короткого ув'язнення Франка. 1890 р. причинюється до створення радикальної партії з органом „Народ" при співучасті Драгоманова, Охримовича, Будзиновського й інших.

Для завершення студій виїздить 1892 р. до Відня, де одержує степень доктора філософії. 1895 р. виголошує на львівському університеті габілітаційний виклад на тему „Наймичка" Т. Шевченка, а професорська колегія вибирає його доцентом на опорожнену катедру української літератури після смерти О. Огоновського. Одначе міністерство не затвердило на професорську катедру чоловіка, що тричі сидів у тюрмі. З тієї пори Франко посвятився зовсім літературно-науковій та громадянській праці. В 1894 - 97 рр. редагує літературно - науковий місячник „Життя і Слово", надаючи йому европейський характер. Від 1898 р. стає одним з головних редакторів „Літературно - Наукового Вісника" та одним з найповажніших співробітників „Записок Наукового Т-ва ім. Шевченка". Його літературні та наукові праці з'єднали йому ім'я европейського письменника. Він здобуває три докторати, різні заграничні товариства іменують його своїм членом.

Вся українська суспільність святкувала 1898 р. ювілей його 25-літньої діяльности. Недуга, що томила його в останніх роках, звалила його вкінці. Вмирає 28.5.1916 р. На його похороні вся українська суспільність зложила поклін великому поетові і громадянинові.

Наукова діяльність Франка.

Наукові студії Франка виказують широку ерудицію, глибоке знання, силу таланту і сміливість у висловлюванні думок. З наукових праць знаємо: про Івана Вишенського, про староукраїнську „Повість про Варлаама й Йоасафа", про Шевченкову „Наймичку", „Святий Климент у Корсуні", студії над українськими народніми піснями, розвідки про старинну драматичну літературу та досвіди над староукраїнськими апокрифами.

Оповідання та повісті.

Романтична повість „Петрій й Добощуки" , „Бориславські оповідання", „Боа констрікор", „ Борислав сміється", оповідання „Рільник", „На роботі", „Навернений грішник", „Яць Зелепуга", збірки: „Добрий заробіток", „Маніпулянтка", тюремні оповідання „На дні", „Панталаха". Ряд більших повістей, як: „Захар Беркут", „Основи суспільности", „Перехресні стежки", „Для домашнього вогнища", „Великий шум".

Франко - поет.

Як поет, займає Франко визначне місце в нашій літературі. В його поезіях не тільки власні, але й народні переживання. Велика поема „Мойсей", „Смерть Каїна", „Іван Вишенський", „Панські жарти". Побіч зразків прегарної рефлексійної лірики, що в ній дає перевагу розумові над почуваннями /„Мій Ізмарагд"/ спромігся поет рівнож на чудові перлини ніжної любовної лірики /„Зів'яле листя"/. Вмів він знизитися і до діточих сердець: „Лис Микита", „Абу-Касимові капці", „Пригоди Дон Кіхота". Поетичні твори Франка зібрані в збірках: „З вершин і низин", „Мій Ізмарагд", „Із днів журби", „Зів'яле листя", „Давне і нове", „Семпер тіро".

Драматичні твори й переклади.

Крім поезій, оповідань і повістей написав Франко і кілька драматичних творів, як: „Украдене щастя", „Учитель", „Сон князя Святослава", „Будка ч . 27". Збагатив він рівнож українське письменство перекладами Софокля, Байрона, Ґете, Гайне, Золі та інших.

Своєю невсипущою працею здобув собі Франко велике ім'я у нашій літературі. На це Ім'я зложилися небуденний його талант і різнорідність його діяльности та творчої праці. Політика й поезія, публіцистика й філософія, новелістика й літературна критика, повість й історія, драма й етнографія, комедія і соціологія, перекладна література й редагування часописів - все разом стало полем його творчої роботи й глибоких всесторонніх дослідів. Він розкошувався відчитуванням полинялих рукописів і враз з тим із глибин душі добував правдиві ізмарагди почування, уяви й думки; занурювався у досліди над староукраїнськими апокрифами й повістями і враз з тим „у днях журби" словами високої поезії виливав своє й свого народу терпіння; вслухувався у гомін народніх пісень, поринав у глибінь народніх приповідок і враз з тим намічував пильно людські типи й характери, малюючи їх у своїх повістях.

Був тим, що серед найгустіших хащів пробивав шляхи для інших, тим каменярем, що довгі літа лупав скалу безідейности, байдужности, тим ковалем, що клепав серця і сумління свого народу, був Мойсеєм, що провадив нарід в обітовану країну народнього щастя і впав на тім шляху...

Був у першій мірі В Е Л И К И М Г Р О М А Д Я Н И Н О М , що службу й працю для рідного народу повнив до останньої хвилини.

::: :::

„... Борітеся! Терпіть! По всій землі
Рівняйте стежку! Де застали
Лиш гложжя, терня, там по вас нехай
Зазеленіє жито, наче гай!"

М О Й С Е Й

Пролог.

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжу,
Людським призирством, ніби струпом, вкритий!
Твоїм будущим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу.
Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?
Тебе скував і заприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?
Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу й тіло?
Задармо край твій ввесь политий кров'ю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?
Задармо в слові твойому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух підняться?
Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?
О, ні! Не самі сльози і зідхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання.
О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!
О, якби пісню вдать палку, надхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!
Якби!... Та нам, знесиленим журбою, —
Роздертим сумнівами, битим стидом, —
Не нам тебе тебе провадити до бою!
Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш в народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.
Прийми ж цей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твоїй будущині задаток слізьми злитий,
Твойому генію мій скромний дар весільний.

І. Франко

П А Т Р І О Т И З М.

Ти, брате, любиш Русь,
Я ж не люблю, сарака!
Ти, брате, патріот,
А я собі собака.

Ти, брате, любиш Русь,
Як хліб і кусень сала,
Я ж гавкаю раз-враз,
Щоби вона не спала.

Ти, брате, любиш Русь,
Як любиш добре пиво, —
Я ж не люблю, як жнець
Не любить спеки в жниво.

Ти, брате, любиш Русь
За те, що гарно вбрана, —
Я ж не люблю, як раб
Не любить свого пана.

Бо твій патріотизм -
Празнична одежина,
А мій - то труд важкий,
Гарячка невдержима.

Ти любиш в ній князів,
Гетьмання, панування, -
Мене ж болить її
Відвічнее страждання.

Ти любиш Русь, за те
Тобі і честь і шана -
У мене ж тая Русь
Кривав в серці рана.

Ти, брате, любиш Русь,
Як дім, воли, корови,
Я ж не люблю її
З надмірної любови.

:: :: ::

Сагіб

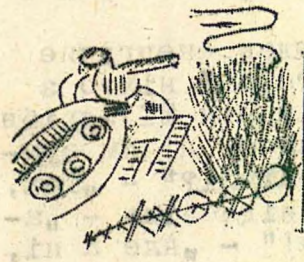

ВОСЕННІ ВІЗЕРУНКИ

/Продовження/

Вирвавшись із смертельних оков, все що жиє, вицофується, а радше втікає без жодного порядку на південний захід. В околиці місточка П. малощо знову нас не окружено. Вдалося нам проникнути перешийку шириною заледви трьох кілометрів. Цілий образ нагадує міцно відступ „наполеонівської армії" по програній над Березиною. Всі дороги забиті, вибої по коліна, а болото липке, як клей, 100-кілевими грудами чіпляється ніг. Наші йдуть найчастіше групками, якось мовчаливо, не повертають навіть до хат, наче б стидалися так нещасного кінця. Напричуд усі ще мають зброю. Тепер щойно стає ясним, чому до „вермахту" причіпилося слово „бротбойтлі". Ідуть вони цілими чередами, брудні, обдерті, голодні... Про зброю навіть мови нема, замість неї у кожного красується вищезгадана частина виряду, обов'язково вихана чимсь, ну й невідступна „менажка". Нагадуються описи татарських нападів, „де орда перейде, там трава не росте". І дійсно, по переході такої череди ніщо не встоялось, поминувши вже такі речі, як хліб, чи гуси, але навіть по городах нічого не лишилося. Дослівно нічого, тільки чорна земля і сумно обвисле, поламане галуззя овочевих дерев.

Поволі починають доходити до нас слухи „із-за кулісів" цілої історії заломання фронту. Замах на Гітлера, зрада „вермахту"... розстріл генералів..., а треба знайти якийсь викрут, якесь оправдання. І надивно, починаємо довідуватися щораз частіше, що це завинили українці, які всюди зраджували й переходили до ворога. Під Х. перше „заммельштелле" Дивізії. Зібралось кількасот вояків і кількадцять старшин. Приходять два бундючні „штурмбанфюрери" зі штабу Дивізії і проголошують, що з огляду на те, що Дивізія зрадила, не оправдала себе, як боєва одиниця, буде розв'язана, а люди розділені по німецьких частинах. На запит українських старшин, що з ними? - впала відповідь: „Ми вас не потребуємо більше; можете йти, куди хочете!" Розуміється, потім близько 70% старшин і стрільців пішло до УПА. Частина по нараді рішилась однак іти далі, бо йшло про долю всіх тих тисяч, що сиділи ще, як наше поповнення, по різних таборах вишколу в Німеччині.

x x x

Врешті в Стрию довідались ми чогось конкретного. Дивізія збираєтьсл на Мадярщині, а радше на Закарпатті і там має довший час відпочивати. Десь між Ужгородом і Мукачевом лежить та „обіцяна земля" і до неї, як до Мекки, пливе струями, потічками й каплинами українське воїнство, що рішилось дальше коротати своє непевне майбутнє

у цій дивній формації, яка в своєму наголовку мала ч. 14.

Група, зложена з одинадцяти стрільців і одного старшини ходить вздовж військово-цивільного транспорту і шукає приміщення, щоб сяк-так вигідно відбути дорогу через мадярську границю. То „славні" недобитки шостої батереї. Пробували вже вони дістатись до Турки через Самбір, пізніше горами через Зубрицю, Ільник, два рази відвідували сиротинець у Корчині, що його молоді й гарні опікунки міщаються в уяві вояків із десятками товстих когутів і стиртами пирогів із сметаною, пропущеними через горло в цій, так хосенній та гуманітарній інституції. Мало того, намовили навіть подорозі одного священика до евакуації, щоб не йти пішки, і їхали з ним на виладованих до третього поверху возах, доки бідні коні змогли тягнути. Однак нічого не помогло. До обіцяної землі не зближились ані на кілометер. Врешті рішились ужити винаходу новітньої техніки, і шпирають коло згаданого транспорту.

З напів відчинених дверей одного вагону виглядає енергічне сухе лице старшої пані /якій однак в очі сказати „стара" ніхто з них не посмів би/. На перший погляд можна б було назвати її здрібнілим ім'ям Типця /Ксантипа/, що однак пізніше показалося нічим супроти її, дійсно української, гостинности. – „Ви українці?" – „Так, пані добродійко". – „Лізьте у вагон" – паде річева відповідь – „але уважайте, щоб мені німців не пустити до середини!" – „Але ж ні, з нами поручник" – самопевно відвічають стрільці, показуючи пальцем відповідну особу, щоб не було сумнівів... – „Ах, так! – Перепрошую, що не завважила. Тепер так тяжко розізнатись на полевих одностроях". Голос м'якне та стає приязним, наступають представлення, виміна чемностей і невідступне цмокання в руку.

У вагоні троє людей, – це українська урядничa родина, якій вдалося одержати вагон на евакуацію. Вагон до половини заставлений речами і споживчими припасами. Пані добродійка частує чим хата багата, а дійсно була багата! Згадує навіть про три літри сливовиці, однак не знає, де запакована... В моменті всі на ногах, готові помагати в розшуках... – „Ні" – рішає добродійка –„в Л. всяде до поїзду мій муж з дочкою Іркою – студенткою медицини" – додає солодко в сторону старшини – „вони знають, де запакована". – „Пане поручнику" – шепче, як Юда, збоку один із стрільців – „вона на вас „летить". – „Чи ти вдурів, дурню! Така стара?" – „Але ж бо який ви непонятний! То з огляду на Ірку". – „Ну, і що з цього? Чи з огляду на якусь там Ірку я маю видурюватись перед старою". – „Пане поручнику, то не для себе, то для бідних, голодних хлопців, вам „ваша" простить..., а тут запакована ціла свиня, бочка мармеляди і т.п. Зрештою, ви тільки так трохи заінтересуйтесь, а буде добре". – „Ну, що ж, шубравці" – відповів старшина, дивлячись на жалісно скривлені обличчя – „попробую..."

– „Ах, Ірчик, в тебе личко, як папірчик" – зідхає облудно старшина й виводить добродійці, що то його улюблене ім'я. Тут наступає цілковите „проломання ледів" і всі довідуються, яка то Ірка мудра, яка господиня, скільки вже мала кавалерів, але вона водно всіх відкидає, бо не узнає файталапів, що безпечно сидять дома, коли другі проливають кров... По всіх цих виводах моментально пригадується добродійці, які то ми мусимо бути голодні, розпалюється вогонь на горі й появляються рондлі з готовими котлетами та рори яєць. При приряджуванні обіду асистує згаданий вже „Іскаріотський Юда", і щось торочить без перестанку. – „Що він їй там теревенить" – питає підозріло старшина. – „Обробляє справу" – відповідають філософічно хлопці. – „Що це значить?" – „Та... нічого. Він тільки усвідомлює нашу хлібодавчиню, скільки то ви, пане поручнику, маєте фільварків, фабрик, ну і скільки тисячок в Українбанку в Кракові..." – „Ну, чорт! Поговорю ще з ним!"

По тридневнім постою поїзд рушає й задержується в Л. Хвиля очікуання... й веселі вигуки: „Мамусю, татусю!" За хвилину лізе до вагону „татусьо", а за ним Іруся, але та просувається боком крізь вузьку щілину недомкнених дверей... – „Така"кубіта" – то маєток" – шепче збоку „Юда".

Нагло, як грім з неба: „Сервус, Роман!" Ця Ірка - це товаришка студій жінки старшини...

Маєтьоя розуміти, з обіцяної сливовиці лишився тільки спомин. Ірка зістала відгороджена від „військової" частини вагону власною особою добродійки, об яку, як об мур, відбивалися всякі дипломатичні й тактичні спроби зближення до „молодшого потомства". Найбільше завівся „Юда". До самого Мукачева бурчав: „шляк би то трафив! Десь у тій проклятій „Галилеї" всі знаються..."

т /Д.б./

І. Франко

„... І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів об камінь загуло.
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали: ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали об кам'яне чоло.
Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз-у-раз.
І п'ядь за п'яддю ми місця здобували.
І кожний з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні пам'яті в людей за цей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люди,
Як ми проб'ємо її та вирівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють..."

/„Каменярі"/

++ - ++

О. Безіменний

НАД РОССІЮ

/Докінчення/

- „Дідусю, ну, розкажіть ще щось, то ж так цікаво слухать" - знову задзвенів в пітьмі ночі юнацький голос.

- „Ах, сину, нащо ятрити загоєну рану, краще почекаймо ще трохи та будемо збиратися додому".

- „Та розкажіть, будьте ласкаві, до зірниці ще далеко, ще є час".

- „Ну, то добре. Отже слухай. Розкажу я тобі про галичан - це такі самі люди, як і ми, але тільки в Австрії, чи Германії, чи як там у лиха, вже й забув, як то зветься. То ж, як ми дійшли аж до Вінниці, а на нас з усіх сторін налізли і комунія, і денікінці. Шарпаємося і сюди, і туди, вже допекли нам до живих печінок. А це якось після Великодня прийшли нам на підмогу галичани. Зразу, то я їх ненавидів, бо то всяк би рахувати, що воювали ще колись проти нас за государя Миколая, але все-ж-таки свої та й хоч-не-хоч примирився. Та правда, що нам поліпшало, бо їх була таки спора громада. З ними разом пішли ми на Київ. Подорозі до Києва ми запізналися з ними ще ближче, та ще й так несподівано.

Якраз ми підходили до Хвастова й в маленькому ліску вже під Хвастовом на нас напала комунія. Нас було лиш чоловік з двадцять - тридцять, все свої, купи трималися. Та з дороги ми не вступилися, а їх було, неначе з міха хто випустив. Обступили нас, як чорна хмара. Прийшло до бою, як звичайно, і без багнетів не обійшлося. Ну, мені якийсь кацапура подер багнетом щоку /цей шрам - це пам'ятка/, а другий привалив кольбою по макітрі, аж свічки засвітилися в очах. Твойому татові простромив тоді теж якийсь кацапура ногу багнетом, то вже ми думали, що поминай як звали. Коли це, як грім з неба, як не

налетять галичани, /а були то вони, бо носили шапки з вирізом по середині/. Комунія в розтіч, а їх лиш було чоловік з двадцять. Роздивилася комунія, що нас мало, та знов за нами. Наші, що ще живі лишилися, а також і галичани одбігли трохи далі за дорогу, та як не сипнуть по комунії, а комунія по нас. Не втрималися наші та давай назад за дорогу ще з крок відступили.

Але мені світ від московської кольби замакітрився і я впав якраз посеред дороги. Думав, що тут вже і загину, коли це біжить до мене якийсь такий молоденький салдатик, сливе дитина, та мене за барки та й тягне за дорогу. Крекче бідний, де ж таки, дитина такого гецвала понесе. Потім я зомлів, і коли вже прокинувся знову, побачив надімною мого спасителя. Він обливав мені чоло водою: - „Вуйку, ви не ранені?" - „Та ні" - відповідаю - „То лиш тільки познайомився з московською кольбою, грім би її спалив". Лежу собі та й думаю: що то воно за нарід, що воно таке молоде, ще дитина, а не боїться, лізе під кулі і рятує зовсім незнайомого. Видно, що ці люди - непрості! А як прийдеться до бою, то було стануть усі, як мур, не так, як наша братія, наперед зачне мітингувать та розважувать, чия то візьме.

Так з нагоди спільного випадку, коли нас доля мало не повінчала зі смертю, ми залишилися разом з ними й прийшли разом до Києва, а потім аж до самого кінця походу... Незадовго по тім випадку, то якраз було по жнивах, зайшли ми до Києва. Та не довелося нам довго в нім побувати. Знову ми відступали під натиском комунії на захід, щораз-то далі, і вже підчас відступу упав мій новий знайомий у бою з денікінцями: багнет білопагонника пробив йому живіт і груди, і він вмер на моїх руках. А було то так: ми відступали з Києва й підходили до Ставища. Це недалеко від Києва. Зачались гнати за нами по п'ятах денікінці. Доїжджаємо до Ставищ, аж дорогу вже зайняли білопагонники, здається від Слащова, кровопійці. Що тут робити? Хоч сядь і плач. І постановили ми лягти трупом, а з дороги не зійти. Бо де ж таки з таким обозом тягатися манівцями, та ще й з хворими та раненими. І не зійшли.

Насвітанку ми пішли вперед, вдарили на денікінців і ті розлетілися у пух і прах. Та не надовго. Тільки встигли проїхати обози, як на нас знову ринули денікінці. Мені з Славком /Славком його знали/ та ще з декількома довелося ззаду стримувати навалу, щоб хоч трохи могли відійти обози. І тоді то я побачив наочно, як б'ються галичани.

Потім, як проїхали вози, ще з пів години тримались ми на місці, але не втримали і почали відступати з боєм вздовж дороги. А кацапня лізе, лізе, лізе. Ось вже і вечір наближається, вже нема ані набоїв, ані людей, розгубило багато нас свої кості здовж дороги. Лишилось нас тільки декілька. Закладаю в ружжьо вже останній набій, інші товариші вже надіються лише на багнети. Але не попускаємо: ще хоч хвилину, ще секунду, кожна мить дорога... Там хворі, ранені, там друзі надіються тільки на нас і ми мусимо, мусимо втриматись. Вже і я вистрілив останнього набоя в якогось денікінського офіцера, що попався мені якраз на мушку, і молюся вже Богу, щоб зустріти смерть, аж дивлюся на мого Славка: він так якось жалісно всміхається до мене. - „Сину" - питаю його - „чи ти не боїшся вмерти?" - „Що? Вмерти? Адже ж, вуйку, ви знаєте самі, що усусус вміє вмирати!" Так мені тоді відповів.

Догадались денікінці - сучі діти - в чім діло, чого ми мовчимо, та як не ринуть на нас з усіх сторін. - „За матушку Расєю нєділімую!" - горланить якийсь кацапура й намірився багнетом на Славка. - „Та заткни мармизу, зайдо" - чую, хтось крикнув збоку і москаль впав, як сніп на землю. З грудей у нього задзюркотіла струмочком кров, тіло корчилось у боротьбі із смертю. Маєш тобі „нєділімую". Та тут налетіло знову з десяток на нас двох. Славко заколов одного багнетом, другому кольбою дав у зуби й той простягся, як довгий на землі, я теж підскочив до третього, закрив очі і пхнув багнет у щось м'яке... О... Господи... І в тій хвилині щось опекло в руку, щось тріснуло по голові, в очах потемніло. В туж хвилю мо-

гутнє „Слава!" розтяло повітря, ах! - це наші підосліли на поміч. Підводжусь, перед очима пробігають постаті в галицьких шапках, а в моїх ногах корчиться у муках Славко. В животі і в грудях зяє глибока колота рана. - „Славку, Славку, що з тобою?" - „Вуйку... в-уйку, я... у-ми...р..., я, усус... пращайте!" Ще хвилину тіло корчилося в муках, і нарешті він спочив. Спочив навіки він, дитина - усусус, далеко від рідного краю... На сході, немов би вмиваючись невинною кров'ю молодого усусуса, кривавим промінням сходячого сонця загорівся світанок, Обсипало щедрим промінням политу кров'ю землю і тіло молодого лицаря з якоюсь, так дивно радісною усмішкою на лиці. Легенькою хмаркою парувала кров, разила чуття нудливим запахом. Заграли ріжки, надійшли санітарі і я поховав його в маленькім гаю за Ставищем під старим розкішним дубом. Нехай він росте і шепче всім на славу, що там полягла за волю краю невинна дитина, молодий усусус, син галицької землі...

Єдиною пам'яткою, що лишилася по ньому - це ця малесенька сорочку
річ /з цими словами старий розпахнув і на його грудях, поруч з натільним хрестом, заблищала якась річ/, яку я зняв з його шапки, як виряжав його на вічний спочинок."

Остап придивився уважніше. - „Дідусю, та це ж тризубець, це він напевно його мав на шапці!" - „А звідки ти, Остапе, знаєш, що це тризубець?" - „Еге ж, я знаю. Мені тато вже раз такого самого показував, бо й він мав такого." - „Так, так, сину, це є тризубець, єдина пам'ятка по юному героєві, і я її беріг та берегтиму, як зіницю ока, аж до могильної дошки, а як очі закрию, то передам його тільки тобі, бо вірю твердо, що тільки ти будеш таким, як був Славко - галицький усусус, і цей тризубець буде провадити тебе його дорогами". Остапові очі заплили сльозою, а лице зашаріло рум'янцем. - „Так, я буду такий, як він!"

Сходило вранішнє сонце, немов би пригадуючи старому хвилини смерти молодого усусуса - товариша по зброї з часів лихоліття, всміхалося до нього радісною усмішкою, усмішкою, якою всміхався до нього він, Славко... - Усусус вміє вмирати! - шепочуть губи старого. А вітер крилатий підхватив і рознів ген-ген далеко по степах: - Так, я буду таким, як він...

- Усусус вміє вмирати!...

Тихо шепотіли прибережні верболози, жалібно клонили в воду буйне листя, радісним співом вітали Божий день збуджені зі сну птахи в прибережних садах.

Хлюпотіли хвилі об човен свою нескінчену пісню:

Хлюп! Хлюп!

Ріміні, 7.2.1946.

= = = = =
= = = =
=

ІЗ ХРОНІКИ МІЖНАРОДНЬОГО ПЛАСТУ.

1937 р. відбувся 5-ий з'їзд /джемборі/ пластової молоді у Фоґеленсангу у Голяндії.

1938 р. покликано до життя Міжнародній Пластовий Фонд. Відбулася перша міжнародня конференція провідників вовченят у Джільвель.

1939 р. перший світовий з'їзд старших пластунів т.зв. рсуерів у Моунсап /Шотляндія/.

1941 р. /8. січня/ помер Льорд Байден-Повль, організатор і світовий начальник пластової організації. 29. січня вибрано світовим начальником пластунів Льорда Самерса.

1945 р. /22.2./ обрано новим світовим начальником Пласту Льорда Роуоляна.

1946 р. у Мюнхені з ініціятиви УНРРА зорганізовано Міжнародне Пластове Б'юро. Його завдання - вести курси та вишколювати пластових провідників різних національностей на терені Німеччини.

Коротко:

В днях 13-14 квітня відбувся у Зальцбурзі з'їзд провідників австрійського Пласту. На з'їзді взяли участь провідники українського Пласту, а українські пластуни допомагали при організації з'їзду.

У Зальцбурзі виходить двотижневик „Наш Шлях" для української пластової молоді.

Український пластовий рух відновився і в Франції. 20.5. ц.р. на зібранні старих пластунів і прихильників Пласту створено „Пластову Команду у Франції" у складі: пані Гузар-Косенко, п.др. Цурковська й пп. Попович, Поліщук і Хамуляк.

6-ий міжнародній з'їзд пластунів відбудеться у Франції 1947 р. у місцевості Муасон над р. Сеною /50 км від Парижа/. У ньому візьме участь понад 30ооо пластунів з усіх 5-ти частин світу.

Для чотирьох пластових гуртків нашого табору /Курінь Молоді/ переслав Український Допомоговий Комітет у Римі, за посередництвом п. Матичака, деякі книжки / в італійській мові/ та італійські пластунські журнали. Оцим складаємо їм щиру подяку.

ххх оо ххх

ПОХІД НА СТРІЛЕЦЬКІ МОГИЛИ.

Неділя 9-го червня ц.р. Гарячий, душний день. Їдемо на стрілецькі могили /місцевість Червія/, щоб традиційно віддати честь тлінним останкам тих, що впали на важкім шляху боротьби за Волю України. Похід формується на дорозі: хор, вінки, комендант і представники Команди Табору та полків, старшини й стрільці. По рівнині несеться безсмертне „У дві пари..." Мимоволі нагадуються Зелені Свята колись..., похід на стрілецькі могили - спонтанний вияв українського громадянства пошани для сірих вояцьких постатей.

Входимо на цвинтар. Зразу ж направо обгороджений дротяною сіткою куток із кількома гарно оправленими могилами. 18 могилок... Частина з них - це українці-вояки інших німецьких частин, що впали на італійській землі. Їх вдалося перенести на спільне кладовище. Тут спочивають вони спокійним сном з тими, що перетривали воєнну завірюху та судьба не дозволила їм дочекати кращих днів. 18 могилок..., а скільки їх розкиданих по широкому світі, може й безіменних... Могилки обведені зеленою муравкою й засаджені квітами. На цементових хрестах мідяні таблички з написами. По середині пам'яткова плита з написом: „Борцям за Волю України - Італія, травень 1946".

Після панахиди говорить май. Яськевич. Повага святочної хвилини передається присутнім. Хвилина найбільшого зворушення, коли пполк. Долинський вкладає під пам'яткову плиту кришку рідної землі. В очах декого видніють сльози, на обличчі кожного можна вичитати, наче німу присягу, що їхня смерть, як і смерть соток - тисяч інших, буде пімщена, що пам'ять про них не загине серед великого народу, що вміє цінити борців за свою волю.

Спіть, хлопці, на чужині, далеко від рідних сторін і сніть про кращу долю! Дух Ваш вітає між нами і піде з нами туди, де мріє у сонці Золотоверхий. На Ваших могилах клянемось, що не спічнемо, не осягнувши того, за що Ви боролись і впали!

Чужа земля хай буде Вам пером!

.. .. ..

В С Я Ч И Н А .

Винадіником торпеди є Бреннан, австралійський годинникар. Над збудуванням першої торпеди працював він 18 літ. Винахід продав англійському урядові за 150ооо фунтів штерлінгів. Щоб забезпечити тайну механізму, кожну частину тієї смертоносної машини виробляли спочатку окремо, кожного робітника обшукували, а торпеду складав сам Бреннан зі своїм спільником.

Гарматне стрільно шрапнеля дістало назву від свого винадінника англійського артилерійського старшини Генриха Шрапнеля, що народився 1761 р.

Всякі страшні воєнні винаходи люблять приписувати німцям. Тому дехто думав, що розривні кулі дум-дум теж німецького походження. Тимчасом ті кулі вперше почали виробляти в індійському місті Дум - - Дум недалеко Калькути.

Скорість голосу: у сухім воздусі при 82 степенях Фаренгайта тепла голос перелітає в одній секунді 1142 стопи /стопа = 30,5 цм/. У воді переходить голос 4900 стіп на секунду. По залізі - 17500 стіп/сек; по міді 10372; по дереві 12 - 16000 стіп/сек.

+ + + + + +

ВЕСЕЛИЙ КУТИК.

На легкоатлетичних змаганнях:
заповідач вичитує: у скоку ввисочінь зайняв хор. Б. - перше місце, хор. Р. - друге місце, хор. Н. - третє місце, хор. Г. - четверте місце, хор - ... і т.д. На трибуні сидить двох стрільців, що приглядалися змаганням. Один до другого: „Ади, самі тількихоруижі! Всюди мусять бути перші!"

Лікар: - Не журіться. Я сам перед двома перед двома роками був хворий на цю саму хворобу, що й ви, але сьогодні я здоровий, як риба.

Стрілець: - Е, пане доктор, бо ви десь певно мали доброго лікаря.

О. Білик

РІК ЗА НАМИ!

/Фейлетон/

В річницю нашого побуту в таборі не шкодило б згадати, хоча частинно, про труднощі, що ми їх вспіли побороти, і колосальні здобутки, якими сьогодні з гордістю можемо похвалитися. Чи треба прикладів, порівняння? Згадаймо тільки Шпіталь /не в Цезенатіко!/, Венецію, Беллярію! Пригадаймо, яку вартість мала тоді ложка води, кусок цельти, кавалок патика, папірос... Правда, італійці витали нас з великим ентузіязмом, а помахування кулаками і каміння були виявом їхньої гостинности й симпатії до нас. Нажаль, англійці не дозволили нам зреванжуватись і для більшої безпеки та певности відгородили нас колючим дротом.

Що ж було напочатку? Напочатку було сподівання, спека і спекуляція, а відтак реєстрація, репатріяція, і... бунтація. В міру потреб зорганізовано: Курінь Молоді, Студентську Громаду, спортову дружину, пресу й... чорну біржу. Низенькі дроти давали змогу нав'язувати торговельні й... любовні зносини з місцевим населенням, а симпатичні шкоти перші запили з нами „брудершафт".

Здавалося, що табор скоро зліквідують, мистці виїдуть зі шкотами, як... кельнери до Австрії, чи Австралії, студенти - на студії до Больонії, а решта „патріотів" до Канади. Однак надії завели. Англійці сказали традиційне „о кей!", перевезли всіх з літнього до зимового табору, обгородили довкола культурною дротяною сіткою /от поведінка!/ і сказали: - Живіть і... старійтеся!

Але українці - завзятий народ, не вміє дармувати, і в таборі з кождним днем зроджувалося й родиться все щось нового, практичного, корисного. Шкільна референтура змагає до того, щоб на кожного одного таборовика припав один курс. Преса перемінилась з місячника на щоденник, студенти зрезигнували з Больонії й студіюють на таборовому університеті й політехніці, хор і орхестра пропагують нашу пісню серед чужинців, футболісти перемагають на всіх фронтах, боксери розбивають німцям щоки й пики, шофери ломлять на Київській і Коломийській людям ноги, не лишились позаду і мистці, малярі, різьбарі, столярі, бляхарі, гончарі і другі. Їхні праці можна побачити кожного дня на виставці самовиробництва в Річіоне. У кожному полку зорганізовано ансамблі пісні й танцю /по-таб. тримбулянки/, а їхні виступи

можна почути й побачити кожного вечора. Таборовий театр з кожним днем удосконалюється, а імпрези в ньому відбуваються в залежності від гостей, що відвідують наш табор. Найкращим однак поводженням тішиться кіно кожного тижня. На ньому можна побачити більшу кількість таборовиків, ніж на панахиді за поляглих борців. Нічого дивного - в церкві нудиться. В таборі панує повна згода й солідарність. немає, як у Італії, 52 партій, а якщо й трапиться якийсь отаман „Сокира", то річ цілком зрозуміла: у нас це питоме, ну й живемо в часах демократії. Одна біда, що в таборі кинулась хвороба „таборітіс" і покищо лікарі не знайшли відповідного середника протидії, але є надія, що вкоротці прийде виздоровіння. У кожному разі, табор живе, працює і з кожним днем стає кращим.

Таборовики пережили гаряче італійське літо, дощеву зиму, перебудуть і весну, а слідуючу річницю безжурного таборового життя святкуватимуть в нових дерев'яних бараках. Ми привикнемо до всього! Може ні?

З рисунків малого Селянка

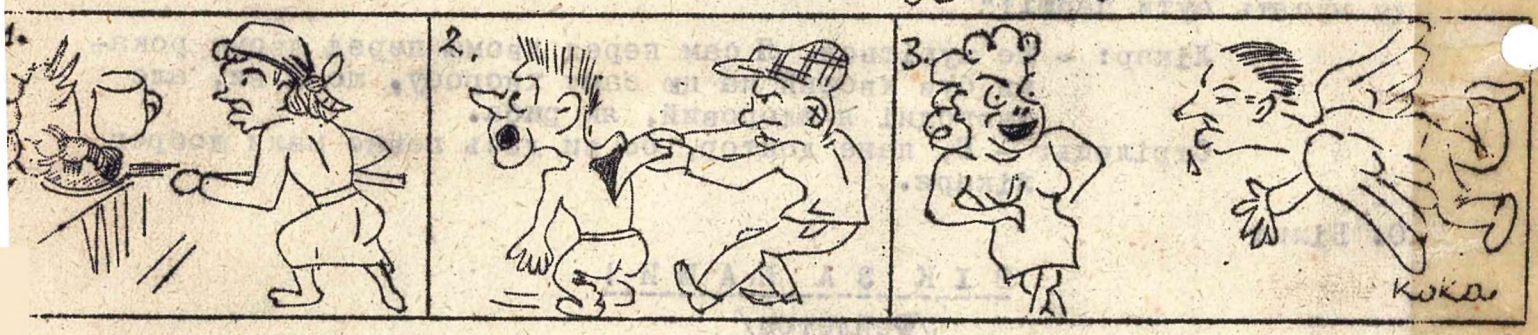

1. Вона пече раки. 2. Він дере з нього шкуру. 3. А цей летить на ньо

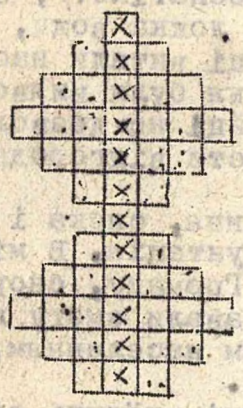

ХРЕСТИКІВКА.

- приголосна
- морська риба
- мужеське ім'я
- місто в Галичині
- вислів у боксі
- мають з нею клопіт большевики
- голосна
- закінчення дієслів
- назва краски
- справляючий біль
- прилад до розбивання мурів у середньовіччі
- живе в воді

Букви на місці хрестиків дадуть розв'язку: ім'я великого сина України.

Розв'язки загадок з попереднього числа:

Відгадай: поземо: 1. Сагайдачний, 2. мир, 3. кат, 4. О.К., 5. бік, 6. пс..., 7. риба, 8. Михайло Коцюбинський, 9. Н.Б., 10. Арон, 11. Гнат, 12. їм, 13. гов, 14. але, 15. нам, 16. крук, 17. сумерк, 18. ойкати, 19. ха, 20. ох. Доземо: 1. на, 2. кава, 3. Удіне, 4. іч, 5. Лисенко, 6. ти, 7. та, 8. мікроб, 9. рік, 10. кінець, 11. ніс, 12. Крим, 13. бо, 14. клювати, 15. бик, 16. Андрійко, 17. або, 18. Онисим, 19. канони, 20. аварі, 21. йот, 22. смар, 23. По, 24. сак, 25. пес, 26. Ной, 27. ум, 28. Уж, 29. Т.Ш.

xxxx

починаючи від червоного, а закінчуючи на пурпуровім. Перевівши крізь осередок кола вісь, уводимо його в швидкий оборотовий рух. Кольори швидко чергуються один за одним, накладаються один на одного та зливаються в одну цілість. Наше око відносить тоді враження, наче б кружок був тільки одної - білої краски.

Рис.3.

Цей експеримент, що його кожний може самостійно перевести, підтверджує правдивість зложеної будови сонячного світла.

Щоб можна було вигідно заобсервувати розщіплення сонячних променів, уживається до цього приладу, що його звемо с п е к т р о с к о п о м /рис.4/

Основні частини спектроскопу такі: L – сталий к о л і м а т о р,
O – рухома люнета
T – туба зі скалею /нанесеною на шклі/
P – призма
S – щілинка коліматора.

На металевій основі знаходиться шкляна призма, в якій розщіплюються промені. Сонячне світло, чи світло із будьякого іншого джерела, кидаємо на щілинку коліматора. Звідсіля паралельним пучком паде воно на призму. Витворену призмою дуговину сонця, або його спектр, заобсервовуємо при допомозі люнетки. Щоб можна було вимірювати положення поодиноких колірових променів у дуговині, вміщується у третій тубі порівнювальну скалю.

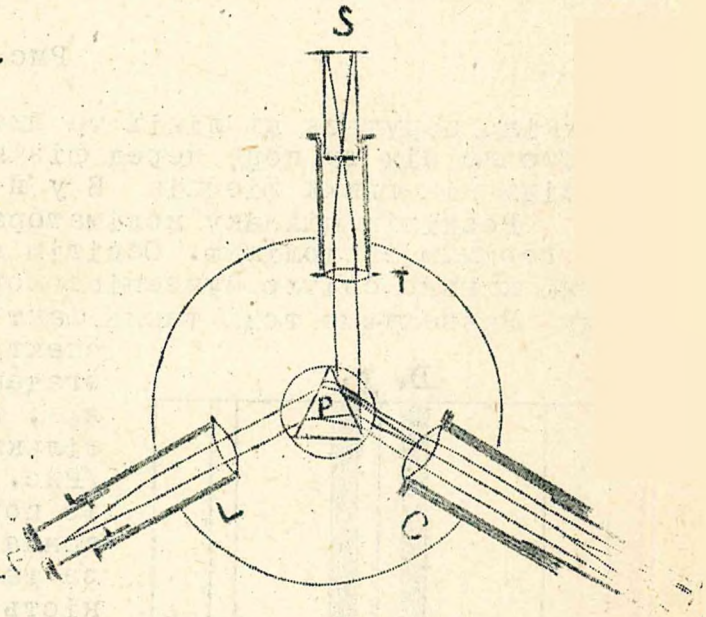

Рис. 4.

Німецький фізик Фравнгофер заобсервував у сонячному спектрі дивний факт: суцільне ясне тло спектру було порізане темними лініями. Фравнгофер начислив їх тоді около 600. Значення тих темних ліній, як побачимо пізніше, – величезне. Тому й не диво, що звернено на них особливу увагу. Вимірювано докладно їхній розклад у спектрі, їхню форму та грубість. Сьогодні можемо при допомозі зложених призм виявити їх багато більше, ніж це вдалося Фравнгоферові.

Крім дуговини сонця розглядались ще спектри, що їх висилають й інші розжарені тіла. Візьмім наприклад платину: підігріваючи її до температури 520° С, завважуємо в спектроскопі ясні лінії положені в червоній та помаранчевій частинах спектру. При дальшому зростові температури платини лінії ці стають яркіші, а крім цього з'являються ще зелені лінії /650° С/. При температурі 800° С доходять ще лінії у синій частині спектру, а при температурі 1200° С спектр платини поширяється на цілу скалю кольорів веселки. Подібно діється і з залізом, чи з будьяким іншим сталим, або плинним тілом, якщо температуру його піднести до відповідної висоти. На увагу заслуговує спектр розжареного вапна в полум'ї горючого водню з киснем /світло Д р ' м о н д а/.

Досліди спектрів: розжаренух, сталих та плинних тіл виявили, що вони є без темних Фравнгоферових ліній, як це було в сонячному спектрі. В їхньому випадку говоримо про спктри суцільні, або пасмові, в противенстві до сонячного спектру. Можемо також розглядати спектри тіл газових та пар, як нпр. пар соду, потасу, стронтію і т. Тіла ці вміщуємо в полум'ї б у н з е н і в с ь к о г о пальника. У високій температурі полум'я вони парують, розжарюються та промі-

ють. В їхньому спектрі достерігаємо тільки ясні лінії. Лінії ці виступають дуже виразно на темному тлі. І так у спектрі соду виступають тільки дві яркі жовті лінії D_1 та D_2.

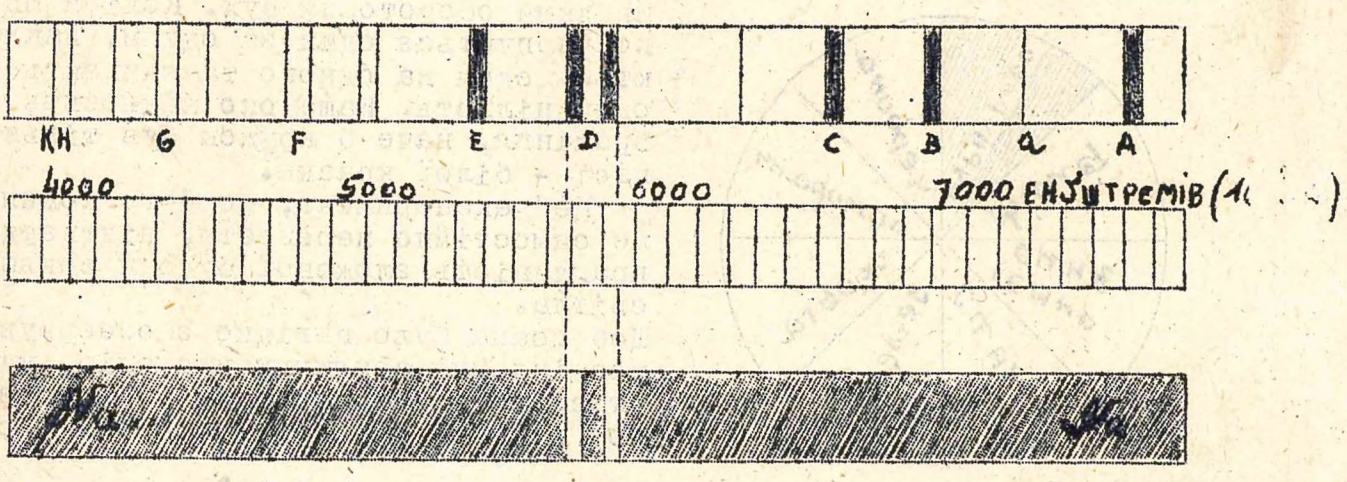

Рис. 5.

Звідкіля беруться ці лінії та яка їхня природа? - оце було питання, що стояло під ту пору перед фізиками. Відповіді на це питання дають досвіди німецьких фізиків Бунзена та Кірхгофа.

Розділім щілинку коліматора, згідно з Кірхгофом, на дві частини: горішню та долішню. Освітім горішню соняшним світлом, а на долішню киньмо світло бунзенівського пальника із розжареними парами соду. Завважуємо тоді такий факт: горішню частинку поля люнетки спектроскопу виповняє спектр сонця із згаданими темними фравнгоферовими лініями; в долішній частині поля виступають тільки дві ясні жовті лінії соду D_1, D_2. /Рис. 6./. Лінії ці коінцидують докладно із подібними темними лініями в спектрі сонця. Подібне діється і з лініями заліза та інших елементів. Повна однозгідність ясних ліній у спектрах поодиноких елементів /соду, заліза і т.д./ та темних ліній у спектрі сонця доводить також до висновку: **темні лінії у соняшному спектрі зв'язані з поодинокими хемічними елементами. Це характеристичні лінії цих елементів.**

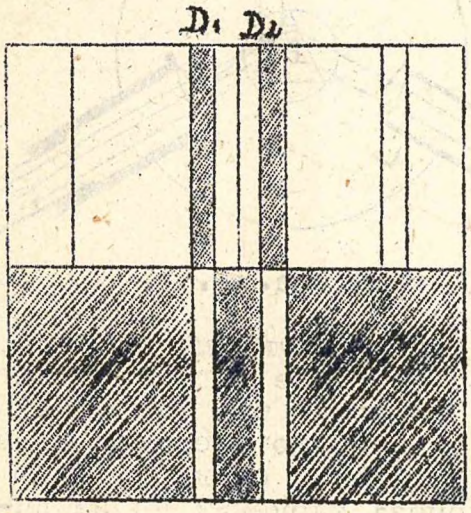

Рис. 6.

Лишається ще одне питання: коли лінії, що їх висилають поодинокі елементи, ясні, то чому лінії у соняшному спектрі - темні? Відповіді на це питання дає такий експеримент: щілинку коліматора освічуємо світлом Дрімонда /розжарене вапно/. Тоді в спектроскопі заобсервовується суцільний спектр без темних ліній. Коли ж поміж спектроскопом а джерелом світла вмістити бунзенівський пальник із розжареними парами соду, тоді зникають ясні лінії D_1 та D_2 суцільного спектру, а на їхньому місці повстають темні риски. Коли ж забрати пальник з парами соду, ясні лінії з'являються наново. Вияснення цього експерименту просте. Світло Дрімонда проходить у своїй дорозі крізь холодніші за нього пари соду. Пари ці абсорбують з нескінченого числа променів тільки ті, що їх характеризують, то є тільки ті, що їх вони самі висилають. Пари соду абсорбують отже лінії D_1 та D_2. Тому на тлі суцільного спектру з'являються темні лінії та ..

.. ..

Сонце, як нам відомо, - це величезна розжарена куля. Промінювання, що доходило б до землі безпосередньо від нього, тобто від

його зовнішньої поволоки /фотосфери/, давало б суцільний спектр без темних ліній. Соняшне світло мусить одначе пройти верствы атмосфери, що окружають сонце. Температура їхня холодніша за температуру фотосфери/6000° С/. Соняшна атмосфера заабсорбовує те промінювання, яке притоме хемічним елементам, що з них вона побудована. З цієї причини в суцільному спектрі фотосфери сонця творяться люки, риски, чи лінії /рис. 7./. Більшість, одначе, ліній у спектрі сонця, бере свій початок в розмірно невеликій верстві соняшної атмосфери, що безпосередньо окружає фотосферу. Грубість цієї верстви, що її часто звемо обертувальною верствою, виносить не більше 50 км. Гази цієї верстви заабсорбовують промені фотосфери та спричинюють темні лінії в соняшному спектрі. Обертувальна верства переходить без виразно означеної границі в т.зв. хромосферу. Вона в своїй більшості зложена, як показала метода спектральних ліній, з водня, що творить 9/10 хромосфери. За нею слідує найбільш зовнішня верства соняшної атмосфери т.зв. соняшна корона. Густота її так мала, що лінії її тяжко викрити між темними лініями соняшного спектру. Одначе в часі повного затемнення сонця, коли світло фотосфери та найближчих їй верств прислонене, вона світить ярким перстенем довкруги темного диску місяця, що прислоняє сонце. В спектроскопі з'являються тоді ясні лінії соняшної корони.

Рис. 7.

Соняшне світло проходить також і крізь земську атмосферу, яка й зі своєї сторони додає темні лінії у його спектрі. Це т.зв. т е л ю р и ч н і л і н і ї, або лінії земського походження. Виступають найбільше в червоній частині спектру. Вони відрізняються від інших спектральних ліній своєю вузькістю. Мають дещо закривлений вид та змінюються у залежності від обставин.

На щілинку спектроскопу можемо кидати не тільки соняшне світло, але й світло, що походить від місяця, планет та зірок. Спектр місяця приміром зовсім ідентичний зі спектром сонця. Це потверджує факт, що місяць світить тільки відбитим соняшним світлом та не має своєї власної атмосфери, - що місяць - це завмерла скельна брила. У спектрі Юпітера та Марса виступають малі зміни в порівнянні зі спектром сонця. Зміни ці викликані існуванням власної атмосфери тих планет, а зокрема присутністю у них водної пари.

Як бачимо з цього маленького зарису, маємо способи та методи, якими можемо відповісти на, здавалося б, так дивні питання: як побудоване сонце, планети та зорі? Яка їхня температура? З яких елементів зложені вони? До цих питань ставиться пересічний чоловік з виразним недовір'ям, а відповіді на них уважає тільки піднебесним фантазуванням. Бо віддалі цих тіл такі великі, а вони самі видаються так недосяжними, - що як могло б бути інакше?

Астрономія та новочасна фізика дають нам у руки методи, щоб ми бодай у частинці могли розуміти таємниці природи, щоб ми могли розуміти та бачити можливості людства при дальшому муравлиному дослідуванні природи та її законів.

/Д.б./

мммм мммм

"Рідко коли вдається людям, що вагаються!"
Наполеон

"Три четвертини людей займаються необхідними справами щойно тоді, коли приневолить їх до того потреба. Але тоді вже не час на те!"
Наполеон

Сот. М. Длябога

ПРОРИВ

/Уривок зі споминів/

21-го липня ц.р. минає 2 роки, як рештки Дивізії „Галичина" окружені большевиками в околицях Бродів, розбиті, виснажені кинулись в очайдушну атаку і прорвались з перстеня. Майбутній історик змалює колись вірно картину трагедії під Бродами. Тепер містимо уривок зі споминів очевидця, що чудом врятувався з безвихідної ситуації. Ред.

... 21. липня. Вечоріє. Літаки не перестають бомбардувати. Ми приготовляємось до маршу, а відтак до прориву. Шалений рух, крик, голосні нахликування, видавання різних вказівок відносно нічного маршу й самого прориву. Одні хрестяться й моляться, другі прощаються зо всіми, просячи один другого, на випадок смерти котрого з них, дати знати рідні, ще інші сидять, або лежать, байдужі до всього. Малося враження, що ці останні вибираються не до прориву, а на полювання. Я сиджу на пеньку з хор. З./арицьким/, Іваном П./одоляком/ і Олесем Л./еницьким/. Мовчимо, обсервуючи це все. Опісля йдемо між хлопців піддержати їх морально до незнаного завтрішнього...

... Колона порушається вперед. Порядку не можна задержати, бо кожний хоче їхати з-переду, а не з-заду. Спочатку їдемо в напрямі Золочева, опісля скручуємо на поля, що пишаються житом і золотою пшеницею. Тут їдуть уже побіч себе в 15-20 рядах, стаючи час-від-часу перед ровом, або якою іншою перешкодою. Через ті зупинки не одному довелось не бачити вже прориву, бо при кожній короткій затримці піхотинці негайно валилися на землю відпочивати і зараз же засипляли. Тут їх і переїздили інші гарматою, чи возом і вони оставались назавсіди на місці відпочинку. Таких випадків бачив я кілька, але рятунку на це не було жодного. Я з хор. З./арицький/ їдемо верхом. Розмовляємо мало, більше спимо, а коні самі стають і потім рушають дальше. Перед самим селом Княже /про його назву довідався я пізніше/ ми оба несвідомо розлучилися. З того часу я не бачив його більше й до сьогодні не знаю, де він, чи ще живе...

Зоріє. Крізь легесеньку мряку бачу по правій стороні церкву в Княжому. З церкви і дзвінниці падуть перші стріли з тяжких скорострілів. Паде команда: „До прориву! Більше направо! Відчинити вогонь зо всієї зброї!". Хлопці передають команду дальше. Вона мішається з окликами „ур-р-а-а! у-р-р-а-а!" і з клекотом скорострілів. Спокійний, гарний ранок перемінюється в „додому й гомору!". З нашої сторони шалена стріляннина. Ворог і собі починає „жарити" з усіх родів зброї. По ворожій стороні чути крики, а за кілька хвилин бачимо /бо ми від ворожої піхоти на пару метрів/, що ворог у паніці. Цієї паніки не бракує також і між нашими. Деякі завертають коней і тікають до заду, косоокі узбеки, що були в „вермахті", починають плакати й кричати: „Бальшевікі, бальшевікі, удірай!" Більшість „вермахтівців" чекає на большевиків, щоб здатись у полон, тільки одинокі наші хлопці з рештками „вермахту" ідуть вперед і прориваються сильні ворожі лінії. Вся тяжка ворожа зброя уставлена в два ряди направо і наліво від нас. Та замість знищити цю зброю, нам кажуть прориватись серединою. Перед нами ще яких 2 км до густого, молодого грабового лісу. Дістатись лише до нього - і ми дома. Однак не так воно легко зробити, як сказати. Зближаємось до моста, на якому стоїть авто. Нараз падає гарматній стріл, авто запалюється й через місток не може вже ніхто проїхати. Довкруги нас багна - мочари, порослі великим шуваром. Всі пускаються їхати в ці багна і тут залишаються всі гармати, вози й коні. Деякі

висаджують гармати у воздух, другі палять вози й усі на піхоту переходять через багна. Ворог стріляє з усіх сторін: з боків, з переду, з заду. На крісові й скорострільні стріли ніхто вже навіть не звертає уваги. Вони /світляні/ літають, наче комарі вечором. Гірша справа зі стрільнами тяжкої зброї, що падуть у гурти людей, чи коней. Поле вкрите трупами й раненими. Підходимо до залізничого шляху. Тут теж купи вбитих і ранених, переважно „вермахту, що не хотіли йти вперед, але є й наші хлопці. Всі вони думали, що в заглибленні з одної і другої сторони тору зможуть сховатись, але це було мильним, бо ворог стріляв з усіх боків і як не поцілили відламки стрілен, то трапляло гостре каміння. На самому залізничому шляху з права й зліва уставлені ворожі тяжкі скоростріли, що січуть без упину по нас. Треба мати величезне щастя, щоб перебігти тор цілому, інакше падеться вбитим, або раненим в заглибину.

Збираю рештки сил і щасливо перебігаю на другу сторону. Тут стрічаю свого товариша хор. Я. і оба збираємо хлопців до дальшого прориву. З „вермахту" не хоче ніхто йти в таке пекло. Даємо наказ під загрозою розстрілу йти вперед, але навіть і це не помагає. Вони залишаються на місці /думаю, що й до сьогоднішнього дня/. З малою горсткою наших хлопців йдемо дальше. Посуваємося полем під гураганним ворожим вогнем, стрічаємо „вермахтівців" і забираємо їх зі собою. Так дотягнув я яких 25 м до лісу й тут зовсім опустили мене сили. У горлі висохло, не можу вже навіть віддихати, ні рухати руками та ногами. В тому моменті пересувається в моїй уяві ціле моє життя... Думаю, що вже надійшов кінець... Ніхто не поможе й не візьме з собою. Треба зі собою покінчити самому..., бо живим в руки ворога не піду. Нараз чую голос з лісу, що кличе мене. Це хор. Я. Питаюся, чи здоров і дістаю відповідь: „Легко ранений в ліву руку". Кажу йому: „Іди дальше, бо я вже не можу, а ти мене не понесеш, бо сам не маєш сили". Підчас того нехотячи потягнув я рукою по мокрій траві. І тут появляється спасенна думка: чи не з'їсти б трохи цієї мокрої трави? Думку негайно реалізую - і по короткому часі маю вже слину в устах, та можу віддихати. Відтак думаю, як іти дальше...

Перед собою чую цілий час зойки й бачу, що в одному місці, куди переходять стрільці, мусить бути хтось ранений. Шукаю місця, звідки хтось стріляє у мою сторону і раптом бачу, що на вистаючій з молодого лісу сосні, у віддалі яких 30 м, сидить ворог з машиновою пістолею. Пускаю зі своєї машинової пістолі серію і ворог паде коміть головою. Сунуся поволі по землі в напрямі лісу і рештками зусиль осягаю його. Тут відпочиваю около пів години.

Ворог чомусь перестав обстрілювати цей ліс, стріляє тільки на відкрите поле. Щойно звідси можу бачити, що діється за мною. І це, що я бачу, не в силі ані оповісти, ані описати другому, бо думаю, що й так не один застановлявся б: повірити в це, чи ні? Треба самому це пережити й бачити. Сам собі дивуюся тепер, як це сталося, що я там був і мені нічого не сталося. Це хіба щастя, величезне щастя, або чиясь щира невинна молитва спасла мене.

Іду дальше. По дорозі стрічаю хлопців, що заснули з перевтоми й ослаблення на вільних від стрілів місцях. Буджу їх і питаюся, чому не йдуть дальше. Відповідають байдуже: „Куди і пощо? Стільки на них пропало, ворог іде вперед, а ми маємо покидати рідну землю?!" Ледви переконую їх, вони збирають рештки сил і ми йдемо повільно дальше...

:: - ::

О.Хотинецький

Запасний Курінь під КРАСНИМ

Полевий Запасний Курінь при нашій Дивізії виїхав разом з нею під Броди. Командантом його був славний україножер Кляйнов, команданти сотень - німці, бувші поліцаї, що мали дуже мале військове знання, такі ж підстаршини. Лише кількадесят українських інструкторів -

ст. стрільців творило стрижень Куреня. Стрілецтво – це рекрути, рекрутовані майже перед самим виїздом під фронт. Була ще в 3-ій сотні особлива група, зложена з бувших старшин польської й австрійської армій, та лікарів. Ця група мала по 3-тижневім вишколі доповнити кадри старшин і лікарів Дивізії.

Вишкіл відбувався нашвидку і без пляну. Німці вдоволені тим, що вкінці по голодним Нойгаммері попали між українське населення, обжиралися печеними гусками й качками, та запивалися горілкою. Цілий вишкіл спочивав у руках українців-інструкторів. Командири сотень лише рідко виїздили кінно на місце вправ і для фантазії наказували цілій сотні бігти за конем так довго, доки половина сотні не опадала з перевтоми. Густо-часто траплялося це в 3-ій сотні, де сотенний – молодий гестаповець – любувався виглядом перемучених сімох лікарів і вісьмох б. старшин, з яких деякі були ще з австрійської армії, старші степенем від нього самого. Для осторожности держали німці зброю по магазинах, а кріси казали заступати киями і трасканьцями, що їх уживають діти, як забавок. Тільки нічним стійковим видавано кріси і по 5 штук набоїв. Стрілецтво затискало зуби, але дезерції були дуже рідкі, щоб не зашкодити своїм родинам. Тимчасом в тайні нав'язувано зв'язок з українськими партизанами, яких в тій околиці було дуже багато, а навіть недалеко містилася головна кватира наших партизан. Навіть не треба було придержуватися великої осторожности, бо німці ходили постійно отупілі від обжирства й піянства. Було рішено, що як тільки перейдемо вишкіл і дістанемо зброю, тоді цілий Курінь перейде до наших повстанців. Щоб не наражувати більшу кількість людей, один з лікарів був визначений до сталого зв'язку з нашими партизанами.

Тимчасом наближався пам'ятний день для нашого Куреня: 17-ий липня. Від партизан ми знали, що большевики прорвали оборонну лінію під Бродами, що наша Дивізія окружена, що большевики наближаються до нашого Куреня від сторони Золочева, що можемо бути кожної хвилі окружені, що большевицькі парашутисти появилися в дооколишніх лісах, і вкінці, в ніч з 16-го на 17-го повідомили нас партизани, що большевики зайняли сусідне містечко Красне, віддалене 9 км від нашого місця постою. Ми рішилися остерегти німецьку команду, одначе німці були в цей час так п'яні, що не можна було їх добудитися. Треба було почекати до ранку. Тимчасом партизанські курієри приносили нам щопівгодинні вістки про руки большевиків. 3-тя сотня в Кудерявцях, де була згадана вже група б. старшин і лікарів, була найкраще поінформована про ситуацію, тому мала найменше втрат. 17-го липня /понеділок/ в 6-ій годині ранку большевики заатакували залізничну станцію в Дуновій, де находився штаб Куреня й 1-ша сотня. Тут впали наші перші жертви: лікар-помічник з Хирова зі своєю мамою й сестрою, які приїхали його відвідати. Відтак большевики захопили курінні магазини. У короткому бою згинуло 35 хлопців зі штабової й 1-ої сотень. Решта штабової й 1-ої сотень просто з поля вправ пішла в розтіч, щоб якнайскорше скритися за багнами, що широко розтягаються між Дуневом і Кудерявцями. Друга, тяжка сотня, що стояла в Безбрудах, не мала спроги відступити. Вона пробила нашвидку окопи і рішила боронитися до останку. Напів збожеволілий командир Куреня пригнався автом до 3-ої сотні в Кудерявцях, а потім до 4-ої в Новосільцях і наказав втікати. Всі німецькі старшини й підстаршини, перелякані й очманілі від сну, не старалися навіть опанувати ситуації. Тому кожний особна, чи групками, втікав у сторону шосе Буськ – Львів. З хат почали виходити хлопці й дівчата, вже узброєні в автомати. Розбирали з магазинів зброю й подавалися разом з більшістю наших стрільців у ліси. Щоб спинити погоню совітських панцирів, двох стрільців з 3-ої сотні в останній момент, коли три ворожі панцирі були вже перед мостом, гранатами висадили міст. З панцирів посипався скорострільний вогонь і під кам'яничкою на майдані досягнув обох героїв. За це по повороті до Нойгаммеру німецький підстаршина Роттер дістав хрест заслуги, приписуючи собі це геройство. Другий нім. підстаршина Вагнер Губерт дістав таке ж відзначення за те, що на очах цілої сотні втікав лише в білизні на коровій, а за ним гналася заплакана властителька корови й мала дитина.

Друга сотня по тяжких втратах видісталася з окруження аж пополудні, коли німецькі ескадри літаків збомбардували окружаючі ворожі панцири.

Було безглуздям зі сторони німецької команди приміщувати вишкільний курінь під сам фронт. Всі магазини, що їх партизани не вспіли розібрати, ввесь стрілецький виряд, канцелярії з важливими документами попали в ворожі руки. До сотні стрільців стратило життя, друге стільки попало в полон на муки, львина частина перейшла в партизанку, лише недобитки вернулися до Нойгаммеру й очевидно всі німці. Німецькі старшини й підстаршини дістали підвищення ступенів і відзначення за геройство, а ми довший час були морально й фізично переслідувані за „зраду" під Бродами.

++ ++ ++

Петро КАРМАНСЬКИЙ

Народився 29.5.1878 р. в Цішанові в Галичині. Скінчивши гімназію в Перемишлі, поступив на львівський університет, як студент філософії. По році науки записався на теологію в Римі /Атаназеум/. Тут закінчує теологічні студії й вертається до Львова, де знову продовжує філософічні студії. Бере участь у боротьбі за український університет, відбуває військову службу й якийсь час працює у редакціях /„Світ", „Гайдамаки"/. Опісля здає професорський іспит і зайняв посаду в гімназії у Львові. В часі першої світової війни переживає першу московську інвазію в Галичині. Йому вдається втекти до Відня, де забирають його до війська і призначують до служби по таборах полонених. Працює у Раштадті, Вецлярі і Зальцведелі. З таборової служби перейшов на дипломатичну, був призначений до місії у Римі, згодом в Америці. До другої світової війни вчив у Дрогобичі, в останніх роках, уже в час війни, перебував у Львові.

Перші свої політичні твори друкував з 1899 р. в „Руслані". Свої твори поміщує в „Ділі", „Літ.-Науковім Віснику" та других видавництвах. Окремо вийшли: „З теки самовбийця", „Ой, люлі, смутку", „Блудні вогні", „Пливем по морю тьми", „Аль фреско". Написав чимало статтей і перекладів з чужих мов, особливо італійських поетів, бо знаменито володів італійською мовою.

Карманський - поет, що велику вагу звертає на мову й форму своїх віршів. Впровадив чимало нових поетичних висловів і збагатив нашу поезію новими ритмами й римами. Вносить рівнож в цю поезію свою власну настроєвість. Св. Письмо, Леопарді, Мацціні відзиваються у його творах далекою луною, деколи ще дальшою Гайне, бо Карманський, хоч знавець світової літератури, вміє бути собою. Його поетична муза нагадує двоголову статую. Одне обличчя, задивлене в глиб душі, сумне своїм власним горем і недолею ближніх, друге - грізне, озлоблене на тупоумство, заскорузлість, філістерство та інші прогріхи сучасного йому суспільства. Це подівійне обличчя надає його творам особливої закраски, звучить як музика, повна слизьких акордів, а то й дисонансів, але творчість його нова й оригінальна. Теми бере з села і міста, з гір і з-над моря, з політичного й суспільного поля, перепускаючи їх завсіди крізь власну, від нікого незалежну душу. Карманський - це один з найчільніших ліриків в українській літературі.

З поезій П. Карманського.

ОЙ, ЛЮЛІ, ЛЮЛІ, ХИМЕРНИЙ СМУТКУ!

Ой, люлі, люлі, химерний смутку!
Шепоче вільха, гнесь верболіз.
Квилить задума, шовкові вії
Сріблятьcя ясним брилянтом сліз.

Ой, люлі, люлі, дрімучий смутку!
Давно вже сонце пірнуло в гай,
Поснули квіти, в обіймах м'яти
Перлисто-срібний журчить ручай.

Ой, люлі, люлі, причинний смутку!
Втомився легіт, вільшина спить,
На небі мерхнуть сріблисті зорі,
Снуються тіні... Цить, смутку, цить!

Ой, люлі, люлі, зловіщий смутку!
Зідхають верби, хвилює лан,
По межах чорна задума блудить,
А хвору душу повив туман.

СНУЮСЬ САМОТОЮ...

Снуюсь самотою, з сестрою нудьгою
І слухаю скорбних душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.

Як ті немовлята квилять і ридають,
Хапаються жадно моїх лахманів
І зойком розпуки благають, питають:
Куди ідеш, батьку, од власних синів?

Бажаєш зректися, бажаєш покинуть
Дітей свого серця і свого чуття?
Гадаєш - ідеї так легко загинуть
З мутних і бурливих струях забуття?

Ні, батьку! Ми вірні. Підем за тобою,
Аж сумерки горя, що йдуть за сліпцем;
Будемо впиватися твоєю тоскою;
Аж доки з тобою в труну не підем.

Снуюсь самотою, з сестрою нудьгою,
І слухаю скорбних душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.

ОЙ, НАВИСЛИ ЧОРНІ ХМАРИ...

Ой, нависли чорні хмари,
Сумно ворон кряче,
Я поїхав, ти забула -
Серце плаче, плаче.
Стогнуть кедри, мірти гнуться,
Рожа ронить квіти...
Гей, насіяв я трой-зілля,
Де його подіти?
Ой, нарву я зілля-рути,
Кину в море-воду:
Плинь, котись сріблястим руном
До самого броду.
Вийде мила брати воду,
Зловить зілля-руту,
Зловить руту тай згадає
За любов забуту.
Ой, нависли чорні хмари.
Сумно ворон кряче;
Я поїхав, ти забула -
Серце плаче, плаче.
Ой, надармо я сумую,
Дармо я журюся;
Радше вийду ген, на кручу,
В морі утоплюся...

oo : oo

Сагіб

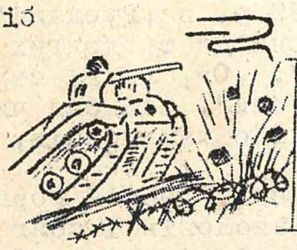

ВОСЕННІ СПІЗНОДИ

/Докінчення/

... Врешті добрили на місце. У мальовничих селах Закарпатської України, менш-більш на половині дороги між Ужгородом і Мукачевом, заквартирувались рештки нашої Дивізії. Вже від тижня злазяться групками й поодиноко всякими можливими середниками льокомоції „щасливці", що вийшли ціло і... рішили вернутись у ряди своїх формацій.

Артилерійський полк розташувався у селі Л. Люди привітніші, гостинні, хоч спочатку не дуже-то признаються до українства, бо мінно перетеребили їх по зриві в 1939 р: називають себе русинами, чи руснаками... Знана вже нам одинадцятка по зголоденні в штабі, де громовим голосом гремить пор. Д., зближається до групи хат призначених їм на квартири. Заходять на подвіря. Дома самі дівчата і стара бабуся. Підходять і питають ввічливо, чи чого треба? „Чи можна у вас замешкати?" - питає один з вояків. На таке „діктум" представники кращого пола зірвались і з криком: „Вояки прийшли мешкати!" - почали втікати в поблизькі поля кукурудзи, а з ними й стара бабуся й сусіди, що почули ці остерігаючі оклики. - Щойно по годині вдалося заспокоєним вояка відшукати й успокоїти перестрашених господарів. Показалось, що зайшло тільки маленьке непорозуміння з причини різного

поняття слова „мешкати". На Закарпатті називають ним функцію, що заходить при каструванні огерів, ну, а в нас кожний знає... „От тобі й українці з нас" - казали хлопці - „навіть своєї мови не знаємо слід..."

x x x

... От настали часи!!! Жий, будь і благоденствуй! Вино, сливовиця, овочі, товсті свині табунами ходять, гуси аж просятся на цвітельню! До цього ж люди щирі, гостинні, звичайно - свої.

По кількох днях відпочинку і підліченні міхурів на ногах починають знайомі відвідуватись взаємно. От, там, над потічком, квартирують „тато" Є. з невідступною люлькою і своїм „найстаршим сином" Р. На горішнім кінці др. Юзьо зі ще одним поручником, вічно скривленим, як середа на п'ятницю. Напроти, у якоїсь молодиці, чи вдовиці, наш „Дон Жуан" і елегант хор. М. виспівує сальоновим баритоном стару стрілецьку пісню на арію мадярського чардаша: „Ой, мамуню, що то буде..." Не бракує теж і старого „мочиморди" П.

Але що ж то за мальовнича група в садку під грушею?! Група пригадує мітологічну сцену з богом піянства Бахусом. Посередині лежить на плечах якийсь „божок", голий до пояса, тримаючи ноги вгору. По обох боках „бахантки" солідного покрою, про яких могла б народня приповідка сказати „Штири морги саду..." Одна держить макітру з мадярським гуляшом, а друга збанок вина з готовою налитою чаркою. - Це наш „кінський доктор" вилігується на сонці в одиноких калісонах і, прибравши цю небуденну позу з причини величезного чиряка на нецензурній частині тіла, покріпляє струджену війною власну особу, яка вже й так доходить до однакових вимірів в горизонтальнім і вертикальнім напрямках...

От, і „воювалось" на Мадярщині цілих три тижні! Вже й про фронт забули! Але все, що добре, кінчиться! Врешті вияснили наше положення... Їдемо знову до Німеччини організувати нову дивізію...

Підвозять нас автами до поїзду. Люди, як звичайно українці, пращають нас зі сльозами... Поїзд рушає. Все зникає поволі і тільки долітає ще щораз слабший відгомін пісні молодих пастушків: „В Закарпатті радість стала..."

К і н е ц ь .

З життя Курінь Молоді

Дня 1-го липня в год. 20-ій відсвятковано в Курені річницю проголошення Незалежности України 30-го червня 1941 р. зі слідуючою програмою: 1/ звіт, 2/ піднесення прапору й відспівання пластового гимну, 3/ відчитання Акту Проголошення й Пастирського Послання митр. Андрея та деклямація П. Карманського „Присяга українця" - юн. Сміян, 4/ реферат про день 30-го червня 1941 і його значення - хор. Оглюк, 5/ деклямація О. Олеся „Яка краса..." - юн. Городецький, 6/ відспівання гимну й стягнення прапору.

В днях 8-10 липня перебував у нашому таборі п.др. Галан, представник американського й канадійського Допомогових Комітетів. Др.Галан відвідав м.і. і Курінь Молоді. У розмові заявив він, що буде старатись помогти нашій молоді різного рода літературою та іншим, що буде в його змозі.

21-го липня засновано в Курені Молоді філію Т-ва „Просвіта". До Виділу філії увійшли юнаки: голова - Городецький, заст.гол. - Лушніган, секр. - Білик В., бібл. - Сміян, господар - Малярчук. Філія матиме за завдання помагати в праці культ.-осв. референтури К.М.

Бродянська Ватра.

21.7. вечором при запаленій ватрі відсвятковано в Курені Молоді

другу річницю Бродів у присутності коменданта табору, представників Культ.-Осв. Відділу в таборі та інших гостей. В програмі були такі точки: 1/ звіт курінному, що звітував опісля комендантові табору, 2/ зарядження 1-хвилинної мовчанки для вшанування пам'яти погибших під Бродами, 3/ пісня „Гей, у лузі...", 4/ вірш Бори „Друзям з-під Бродів", 5/ спомини юнака Іванчука, 6/ дві пісні „Розпрощався стрілець..." і „Чи то буря, чи то грім...", 7/ спомин юн. Різника, 8/ відспівання „Мажерують добровольці", і „Гей, пластуни", 9/ спомин і докладне з'ясування обставин, серед яких була Дивізія під Бродами - кур. сот. М. Длябоги, 10/ відспіванням „Не пора..." закінчено Ватру. Май. Яськевич подякував за влаштування Ватри та висловив надію, що може прийде час, коли ми оглядатимемо побоєвище під Бродами вже в вільній державі. Ватра пройшла серед товариського настрою, що його викликали спомини учасників і стрілецькі, співані в Дивізії, пісні.

Кінець шкільного року на електротехнічному курсі.

Думка відкрити в Курені електротехнічний курс вийшла від б. коменданта К.М. хор. О. Монцібовича, а зреалізована другим комендантом хор. М. Мариняком. Навчання почалося 10.11.1945 р. На курс вписалося 36 юнаків, занятих було 9 учителів. Керівником курсу був хор. В. Керод. Ціллю курсу було підготовити курсантів до праці в так важній галузі промислу, якою являється тепер електротехніка. Навчання відбувалося щоденно по 4 години, крім практичних занять пополудні. Науку закінчило 26 курсантів в дні 29-го червня і їх усіх допущено до іспиту, який почався 12-го липня і тривав до 17-го липня. Письменний іспит обіймав предмети, українська мова, математика, теоретична електротехніка, а усний: релігія, англійська мова, технологія, фізика, технічні рисунки, математика, практичні заняття з електротехніки й теоретична електротехніка. Відступив в часі іспиту один, перепало при іспиті трьох, здало 22 юнаків. Предсідником іспитової комісії був хор. М. Мариняк. Курс сповнив своє завдання, даючи юнакам потрібне знання для праці едектротехніка. В.К.

Від Редакції: Нижче поміщуємо письмову іспитову задачу одного учня електротехнічного курсу:

„Один день з мого життя.

День 15-го червня 1945 року - це дуже пам'ятний день у мойому житті. З цим днем в'яжеться багато моїх переживань і спогадів. Це день, у котрому я пращав свою рідню і рідне село. Щоправда, хвилини того дня остались для мене дуже сумними, а тоді видались страшними. Але рівнож у тому дні я зрозумів, що розлука з родиною, з рідним селом, а навіть з батьківщиною не є причиною того, що я може їх не люблю, але навпаки - з любови до рідного краю я його покинув, щоб боронити його і їх всіх перед страшною червоною навалою, що насувалась зі Сходу. І коли минули дві річниці з того дня, що розлучив мене з рідним краєм, і я, згадуючи всі сумні переживання, починаючи з того дня, не жалую за ними, бо знаю, що того вимагало добро Української Нації. І хоч я нераз у свому житті вже переживав багато веселих і сумних днів, одначе ні один з них зі своїми подіями не остався так глибоко в моїй пам'яті, як день 15 червня." /задача юн. Смочила/

Звіт праці шоферських курсів.

Одною, може навіть дуже важною, ділянкою являються теж шоферські курси, створені ще минулого року, бо вони обіймають досить значну кількість відвідувачів /ок. 40% юнаків К.М./. Вони дають нашим молодим служачам звання у руки, - середник до забезпечення їхнього життя у будуччині, знайшовшись на чужині, чи навіть по повороті на батьківщину. Висліди праці цієї ділянки випали напричуд гарно, що можемо завдячувати добрій волі викладачів пп. Григорама, Хмари й Вільницького та неменше самим відвідувачам, що вповні зрозуміли вагу цієї науки і вив'язались з цього знаменито, про що свідчать цифрові дані: курсів було: 4 по 30 людей = 120

1 по 50 " = 50

разом курсантів 170

Vick

До іспиту приступило 170 юнаків, з чого не здало 10. Практичні їзди здобуло 120 осіб /решта набуде їх при найближчій нагоді/. Рівнож монтерську практику у самоходовому варстаті здобуло собі 50 юнаків.

Щоправда, в нас не бракувало нічого, що могло б задержувати успішну науку. Також час і методи викладів не уступали зовсім тим же в цивільному житті. Як бачимо, дотеперішня праця не завела нас, а противно, видала доброякісне жниво, що є рівнож заохоченням до здобуття ще вищого рівня у ділянці цього знання.

В - кий.

Всячина

Рішальні битви: /до другої світової війни/

Розстрільним друком зазначені народи, що виграли битву.

перед Христом:

490 р.	Маратон:	греки - перси
480	Саляміна:	греки - перси
338	Херонея:	македонці - греки
334	Гранік:	македонці - перси
202	Зама:	римляни - картагінці
102	Акве-Секоціє:	римляни - германи
58	Бібракте:	римляни - гельвети

по Христі:

9 р.	Тевтобурський Ліс	германи - римляни
451	Катальонські поля	візиготи - гуни
732	Поатіє	франки - араби
955	Лєх	німці - мадяри
1066	Гастінґс	нормани - англосаси
1429	Орлєан	французи - англійці
1453	Константинопіль	турки - Східньо-римська держава
1588	Канал Ля-Манш	Англійці й гол. - еспанці
1631	Липськ	шведи - австрійці
1672	Ліцен	шведи - австрійці
1675	Фербелін	бранденбурці - шведи
1683	Відень	німці й союз. - турки
1704	Гехштедт	австрійці - французи й бавар.
1709	Полтава	москалі - укр. і шведи
1757	Росбах	прусаки - французи
1805	Трафальґар	англійці - франц. і еспанці
1815	Ватерльо	англ. і прусаки - французи
1866	Садова	прусаки - австрійці
1870	Седан	німці - французи
1877	Шипка	москалі - турки
1905	Порт Артур	японці - москалі
1918	Марна	французи - німці
1920	Варшава	поляки - большевики
1935	Аддіс Аббеба	італійці - абісинці

Дві загадки:

До них належать кит і орел. Про китів відомо, що вони деколи знижуються в морі до глибини приблизно 900 м, а там тиснення води таке велике, що вода повинна би кита зім'яти, розплескати. Це для найновіших підводних човнів забагато.

Знов же орли підносяться у воздусі до ок. 9000 метрів. На такій висоті людина не може жити з причини розрідженого повітря. Отже вчені не можуть точно пояснити, в чому саме сила тих сотворінь.

Практичні гелікоптери!

Ще до минулої світової війни приїхав до ЗДПА українець Ігор Сікорський, відомий летун і механік-винахідник. Він посвятився спеціяльно праці над удосконаленням такого літака, що міг би летіти вдалечінь, підноситися прямо вгору, або знижуватися вертикально вдолину. Такі літаки називаємо гелікоптерами. Вони мають пропелери наверху. Тим-самим пропелер тягне поволеньки літак вгору, або крутиться, що літак наче повисне на одному місці, або поволеньки знижується. В часі недавньої війни гелікоптери придалися особливо до війни на морі. З гелікоптерами було, наприклад, довозити газоліну до підводних човнів. Це відбувалося в цей спосіб, що літак затримувався над підводною лодкою, кидав їй гумову кишку, що її прикріплювано до судна і помповано газоліну. При помочі гелікоптера можна було рятувати потапаючих моряків.

Цікаві дрібнички:

Найбільший кусень золота, що його знайдено в Балларії, важив 130 фунтів.

Всіх родів птахів числять на світі на приблизно 10000.

Муравлі належать др дуже розумних сотворінь. Мають своє військо, держать комах /„корови"/; кільця зерен, що їх складають у своїх шпихлірах, надгризають, щоб не кільчилися.

Нині друкують Біблію в около 1000 мовах.

Гарбузи походять з Азії, а фасоля з Єгипту.

Звичайна хатня муха порушує крилами 330 разів на секунду, джміль - 240, бджола - 190, оса - 110, горобець - 13, дика качка - 9, голуб - 6.

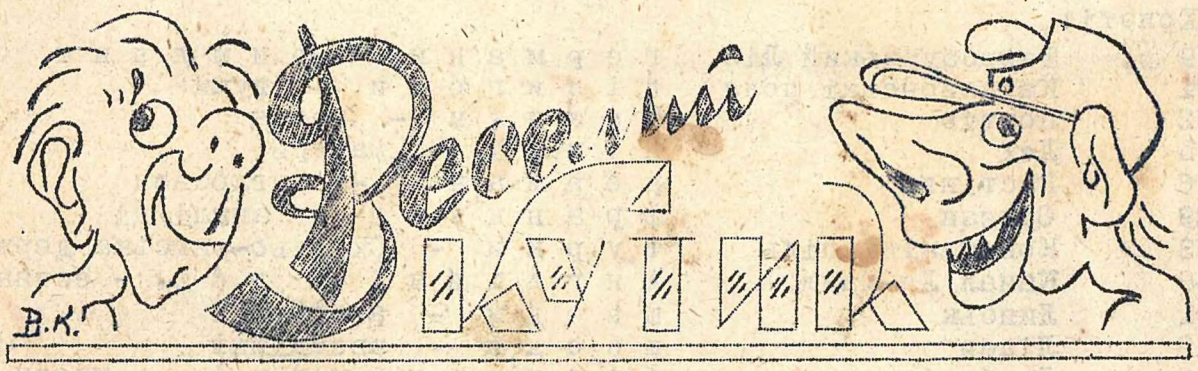

СТРІЛЕЦЬКІ УСМІШКИ.

Вістун до стрільця: - В якому напрямі ми тепер ідемо?
Стрілець: - На полудне.
Вістун: - Добре! По чім це пізнати?
Стрілець: - Бо мені щораз тепліше.

Вістун: - Що значить жити для вітчини?
Стрілець: - Жити для вітчини значить - умерти для вітчини.

Два підхоружі студіють мапу: - До Сидорова є у воздушній лінії 36 км.
- 36? Спитаймо когось з тутешніх, може знає коротшу дорогу.

Булавний /уночі/: - Знову якийсь віл хропе, якби хотів ніч на дві половини перепилувати.

- Пане капраль! - сказав один жидок до генерала.
- Я не капраль, я - генерал!
- Ну, ну, не гнівайтесь. Чим пан ще не є, тим ще можуть бути.

Лікар: - Що вам бракує?
Стрілець: - Не можу всього їсти.
Лікар: - Ви не повинні. Слід ще дещо й іншим лишити.

О. Білик

ВОЯЦЬКА ЩОДНЯ.

/Фейлетон/

То були часи! Надійде було сотня вулицями словацького міста, за нею біжить ціла громада крикливої дітвори, а з вікон і балконів виглядають цікаві очі чорнявих „слєчних". Ритмічний стук підкованого воякького черевика вистрашує горобців-поомітюжів, що підскакували спокійно по гостинці, шукаючи поживи.

Попереду йде наш славний поручник Булька. Його стрункa постать і білі нараменники із золотою зіркою гіпнотизують прохожих жінок, що прямо не відривають від нього очей. Сотня лишає позаду вузенькі вулички і входить відважно на ринок. Тут звичайно рух, як у нас у Зарваниці на другої Матки. Поручник Булька, ствердивши цераз, що публики достаточна кількість, лишається дещо позаду, прижмуреним оком оглядає цілу сотню, підкашлює і математично командує: – Пісня!..

У рядах помітний рух. – Що співаємо, що співаємо? – радиться найближчої братії високий, як драбина, Гринько Сливка, що йде в першій трійці і признаний всіми, як найкращий співака. – „Мати доні читаласі" Ні, це заспіваємо перед касарнями. Давай „Булаву"! – Булаву, булаву! – підхоплює більшість. – Гу-у-у – подає голос Гринько. Ціла сотня повторяє тон – гу-у-у. – То зависоко! – бідкається хтось зі стрільців. – Не бійся, я витягну – бурмотить гордо Гринько й голосно починає числити: – ліва... два... три... чотири! „Наша чота"... З сотні грудей гримнула дзвінка воякька пісня. „Не треба нам бабів!" – летять ритмічні слова рефрену разом з пополошеними воробцями і губляться десь у темних завулках міста. /Деякі зі стрільців ревуть: „Давайте нам бабів"/. На ринку рух завмирає. Немов якась таємнича сила обертає всі голови прохожих у сторону машерующої сотні. – „Пєкні хлапци" – шепчуть з захопленням чорноокі дівчата, притуливши замріяно голову до грудей матері. Крикливі перекупки обтирають вогким фартухом носа й жаліють одна одній наших хлопців – „Бєдні худаци!"

А сотня кінчить одну пісню і починає другу. Десь недалеко співає якась інша братія трагічну пісню про те, як „гостра куля грудь йому пробила, о пів до другої години". З противної сторони машерує 11-та батерея й витягає свій улюблений марш: „На вобрази штири рази, а на хлопців двайціть разів"... Грімкі акорди пісні ворушать спокійне вогке повітря, їх поривае вітрець і несе на своїх могутніх крилах далеко, в сині верхи підтатрянських гір. Сотня кінчає останню пісню „Ой, коню, мій, коню, не стій надімною" і входить твердим воякьким кроком на касарняне подвіря. Їх вітає гострий запах „вермахтозупи" і негармонійне тарахкання алюмініових їдунок.

Годинник вибиває дванадцяту, потім першу... другу... І знову: – Збірка! Право-руч! Кроком руш! Пісня...

Добрі були часи, а так скоро проминули... Неодин з жалем згадує, як він „їхав з Дебречина до Хусту", або з Жіліни до Рацьких Теплиць і „перейшла му чорна Ганка дорогу..." Таке воякьке життя. На кожному кроці чуєш тільки: пісня і пісня. „Як ідеш в бій то співаєш і зі співом умираєш..." Військо, та й годі!...

++ ++ ++

З ФІЛОСОФІЇ СЕЛЕПКА СТАРШОГО.

Такий друг є любий друг,
Що не має в носі мух.

Чоловік є чоловік,
Як від бабства подалік.

Недалеко ті часи,
Що зійдемо всі на пси.

Дурна звичка писать вірші,
Та є звички куди гірші.

Дурень вивчить усі книги,
А говорить не до шмиги.

Чи дме з півдня, чи з півночі,
А все комусь вітер в очі.

З рисунків малого Селєнка

1. Сліпе стріляння. 2. А його кріс кашлянув... 3. Вони взяли її на бо...

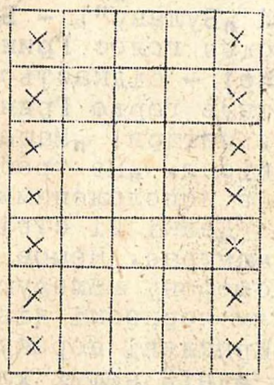

З А Г А Д К И

- риба, що живе в ставах
- великий став
- наносить ріка
- хор, зложений з вісьмох людей
- рід тумбору, що росте над ріками
- інакше: лишати /наказовий спосіб в однині/
- експеримент

Букви на місці хрестиків дадуть назву двох міст на Україні, що були свідками важливих для України боїв.

...и ребус!

Зв'язки: ч. 13: Яке звання цих панів: директор, професор, ...нітар.
ч. 14-15: Хрестиківка: с, ...т, Роман, Коломия, Рунд...
УПА, е, -ити, біл... болючий, таран, рак./О...е

Виправлення похибок:

...числі 7-8 /14-15/ на першій стороні під наголовком замість ч. ...-8 /13-14/ має бути ч. 7-8 /14-15/. На стор. 9, 25 рядок згори ...замість „шостий випуск" - має бути „третій випуск".

Оголошення:

Всіх, що одержали, або одержать ще афідавіти, а не мають їх ще ...зареєстрованих, проситься голосити до п. Гриньоха /таборова канце...лярія/ між 17 - 19 год..

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Видає: Культ.-Осв. Відділ
Редагує: Колегія К.М. За Редакцію відп.: Оглюк М.О.